

A-19557 II

P. KAŠIRIN

**RELIGIOOSSE
IDEOLOOGIA
REAKTSIOONILINE
OLEMUS**

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1953

2/20548

A-19557 II

P. KAŠIRIN

RELIGIOOSSE IDEOLOOGIA
REAKTSIOONILINE OLEMUS

477

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1953

Originaali tiitel:

П. Каширин. Реакционная сущность
религиозной идеологии

Tõlkinud D. Pats

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

20548

Nõukogude rahvas, keda juhib Lenini-Stalini tark partei, lahendab edukalt sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku ülesannet.

Määratledes sotsialismilt kommunismile ülemineku ajaloolist tähtsust ja põhilisi tingimusi, ütles V. M. Molotov UK(b)P XVIII kongressil: „On kätte jõudnud aeg, mil esiplaanile nihkuvad kasvatusliku iseloomuga ülesanded, töötajate kommunistliku kasvatamise ülesanded.“¹

Töötajate kommunistlik kasvatus ei ole mõeldav ilma kõige otsustavama ja leppimatuma võitluseta kodanliku ideoloogia vastu, ilma visa ja süstemaatilise tööta kapitalismi igandite, sealhulgas ka usuliste igandite kõrvaldamiseks nõukogude inimeste teadvusest.

Usk on alati kaitsnud ja kaitseb ekspluataatorlike klasside huve ja omavoli. Ta on alati olnud ja on nende ideeliseks relvaks võitluses ekspluateeritava rahva vastu. Just sellepärast kaitseb oma aja ära elanud kodanlus, jõudu ja abinõusid säästmata, nii pööraselt usku ja levitab seda igati rahvahulkade seas kapitalistlikes maades.

Meil, Nõukogudemaa, pidurdavad usulised eelarvamused koos teiste kapitalismi iganditega meie edasiliikumist teel kommunismile. Usk takistab usklike olemast meie maa aktiivseteks ja teadlikeks kommunistliku ühiskonna ülesehitajateks. Kommunismi ei saa üles ehitada ilma kapitalismi igandite lõpliku kõrvaldamiseta nõukogude inimeste teadvusest. Seepärast on usuliste eelarvamuste kõrvaldamine üks vajalikke tingimusi meie edukaks liikumiseks kommunismile.

¹ UK(b)P XVIII kongress. Stenograafiline aruanne, 1939, lk. 315 (v. k.).

RELIGIOOSSETE ÜSKUMUSTE TEKKIMISE AJALOOSED TINGIMUSED

Kõik inimteadmiste rikkused, kõik teaduse võidud, mis on tänapäeva ühiskonna käsutuses, on saavutatud ägedas võitluses religioosse maailmavaatega ja selle kaitsjatega. Usk on teadusele ja kultuurile vaenulik ning on alati pidurdanud ja pidurdab maailma teadusliku tunnetamise arenemist. „... Usulised eelarvamused,“ ütleb seltsimees Stalin, „käivad aga teadusele vastu, sest igasugune usund on midagi vastandlikku teadusele.“¹

Võitlust maailma religioosse, ebateadusliku käsituse vastu alustati seoses materialistliku filosoofia ja loodusteaduse tekkimisega. Juba antiikajal astusid eesrindlikud teaduse ja filosoofia esindajad julgete võitlejatena välja usundite ja maailma religioosse käsituse vastu.

Rooma luuletaja ja filosoof Lucretius Carus (aastail 99—55 e. m. a.) oma poemis „Asjade loomusest“ vaatlleb usundit kui inimeste hirmu tulemust neile kohutavate ja mõistmatute loodusjõudude ees. Hirmu poolt sünnitatud usund, ütleb Lucretius Carus, on inimhädade ja kuritegude allikaks. Võitlus inimese tõelise õnne eest nõuab inimeste vabastamist religioosest ebausust.

Tunduvalt arenesid ateistlik mõtlemine ning võitlus usu ja kiriku vastu kodanlike revolutsioonide ajajärgul.

XVIII sajandi prantsuse materialistid, valmistades ideoloogiliselt ette kodanlikku revolutsiooni, astusid aktiivsete, julgete võitlejatena välja usu ja papimeelsuse vastu.

Nad tõendasid, et usk on inimkonna nuhtlus.

¹ J. V. Stalin, Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950, lk. 129.

„Ma vihkan,“ kirjutas D. Diderot, „kõiki jumalate poolt võituid, ükskõik kuidas neid ka nimetatakse... ja meil ei ole vaja ei preestreid ega jumalaid.“¹

Kuid vaatamata võitlevale ja teravale kriitikale usu ja kirikumeeste vastu, oli prantsuse materialistide ateism, samuti nagu kogu kodanluse ateism, ajalooliselt piiratud ja kitsa valgustusliku iseloomuga. Marxi-eelse perioodi materialistid-ateistid ei olnud võimelised teaduslikult avastama religioosete uskumuste ajaloolisi juuri ega leidnud sellepärast õigeid teid inimeste vabastamiseks usulistest eelarvamustest. Usu põhiallikat nägid nad rahva harimatuses, tema teadlikus petmises usukultuse teenrite poolt.

Üks väljapaistvamaid XVIII sajandi ateismi esindajaid Holbach kirjutas usu tekkimisest: „Loomulike põhjuste mitte-teadmine sundis inimest looma jumalaid; pettus muutis need millekski hirmuäratavaks.“² Osavad kirikutegelased, nagu ütleb Holbach, mõtlesid välja jumalaid inimeste hirmutamiseks. „Piiritult suurendades meile hästi tuntud maapealsete türannide võimu ja õigusi, löid nad (kirikutegelased. — P. K.) neist jumalaid, kelle ees me väriseme.“³

Kodanlike ateistide vaated religioosete uskumuste tekkimisele on ebateaduslikud, idealistlikud. Nad ei näita usu tegelikke, materiaalseid juuri, ei avasta religioosse ideoloogia klassiiseloomu, ja seepärast ei suuda ka ära näidata õigeid teid, mis viivad usu hävinemisele.

Marksismi tekkimine oli tõeline revolutsiooniline pööre filosoofias, inimeste vaadetes loodusele ja ühiskonnale. Marksismi tekkimisega vahetusid inimeste vaadetes ajaloole ja ideoloogiale valitsenud kaos ja omavoli üllatavalt tervikulise ja harmoonilise teadusliku teooriaga, mis näitab ära inimühiskonna liikumapanevad jõud ja tema hingeelu formeerumise allikad.

Marksism näitas esmakordselt ajaloos, et ideoloogia kui ideede ja kujutluste kompleks, väljendatud poliitilistes, kunstilistes, õiguslikes, moraalsetes, usulistes ja muudes vaadetes, määratakse lõplikult kindlaks ühiskonna elu materiaalsete tingimustega.

Ühiskonna majanduslik kord määrab ära kõik ideoloogilised pealisehitused, s. t. ... poliitilised, õiguslikud, usulised, kuns-

¹ D. Diderot, Teosed, II kd., lk. 134 (v. k.).

² Holbach, Looduse süsteem, lk. 198 (v. k.).

³ Sealsamas, lk. 97.

tilised ja filosoofilised vaated ning nendele vastavad poliitilised, õiguslikud ja teised asutused".¹

Igal baasil ehk ühiskonna majanduslikul korral on oma, temale vastav pealisehitus. Feodaalühiskonna majanduslikul korral on oma pealisehitus, omad poliitilised, õiguslikud ja muud vaated ning nendele vastavad asutused, kapitalistlikul baasil on oma pealisehitus, sotsialistlikul — oma. Kui muutub ja likvideeritakse baas, siis tema järel muutub ja likvideeritakse tema pealisehitus, kui tekib uus baas, siis tema järel tekib talle vastav pealisehitus.

Pealisehitus ei ole otseselt seotud tootmisega, seepärast muudatused tootmises mõjuvad pealisehitusele vaid kaudselt, ühiskonna majandusliku korra kaudu. Järelikult, muudatused tootmises mõjuvad baasile, selle kaudu aga juba pealisehitusele.

Ühiskonna vaimse elu formeerumise allikat, ühiskondlike ideede, teooriate, usuliste vaadete jne. tekkimise allikat ei tule otsida ideedes endis, nagu seda tegid kodanlikud ateistid, mitte teooriates ja vaadetes, vaid ühiskonna majanduslikus korras, ühiskondlikus olustikus, mille peegelduseks need ideed, teooriad ja vaated on.

Kõik ideoloogia vormid — poliitika, õigus, moraal, kunst, usk — väljendavad valitseva klassi huve ja taht ühiskonnas.

„Igal ajajärgul on valitseva klassi mõtetel valitsevate mõtete iseloom... Klass, kelle käsutuses on materiaalse tootmise vahendid, käsutab selle tõttu ka vaimse tootmise vahendeid, nii et tänu sellele on temale ühtlasi allutatud nende mõtted, kellel ei ole vahendeid vaimse tootmise jaoks.“²

Ideoloogia kõigi vormide ülesandeks kapitalistlikus ühiskonnas on tõendada ekspluataatorlike kordade „õigsust“, „jäädavust“ ja „kõikumatus“. Teadus, õigus, moraal, kunst, usk jne. on kapitalistlikus ühiskonnas allutatud valitseva klassi huvidele, õigustavad täiel määral kapitalistlikku orjust ja kasvatavad töötajaid orjaliku alandlikkuse ja ekspluataatorite tahtele kuulekuse vaimus.

Ühiskonna poliitilised, õiguslikud, usulised, kunstilised, filosoofilised vaated kujutavad endast pealisehitust. „... Tulnud ilmale, saab ta ülisuureks aktiivseks jõuks, aitab aktiivselt oma baasil kujuneda ja tugevneda, võtab tarvitusele

¹ J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused. Tallinn, 1952, lk. 3.

² K. Marx ja F. Engels, Teosed, IV kd., lk. 36—37 (v. k.).

kõik abinõud selleks, et aidata uuel korral lõplikult purustada ja likvideerida vana baas ja vanad klassid.”¹

Ajaloo materialistliku käsituse alusel avastas marksism usulise ideoloogia tõelised juured, paljastas ta reaktsioonilise, teadusevastase iseloomu. Ta kiskus usult maha kõik salapärased, „jumalikud“ katted ja näitas, et usu juuri tuleb otsida mitte inimese teadvuses, vaid inimeste materiaalse elu ajaloolistes tingimustes, nende ühiskondlikes suhetes.

Inimeste teadvus ei saa olla midagi muud, kui neid ümbritseva materiaalse maailma peegeldus. Usk on üks ühiskonna teadvuse vorme, üks loodusnähtuste ja ühiskonna arenemise käsitamise ja seletamise viise. Kuid usulised vaated maailmale kujutavad endist reaalse maailma moonutatud, fantastilist peegeldust inimeste peades.

„Iga usund,“ ütleb Engels, „ei ole midagi muud, kui nende väliste jõudude fantastiline peegeldus inimeste peades, mis valitsevad inimeste üle nende igapäevases elus, peegeldus, milles maapealsed jõud võtavad üleloomulike jõudude vormi.“²

Inimühiskonna arenemise varajastel astmetel saavad säärase ebaõige, fantastilise peegelduse inimeste peades eelkõige loodusjõud.

Religioossed uskumused tekkisid ürginimese jõuetuse tagajärjel tema võitluses loodusega. Need olid tootlike jõudude äärmiselt madala arenemisastme tulemus, kui inimene nõrgalt mõjutas loodust ega suutnud teda endale allutada. Ürginimene oli looduse poolt maha surutud ja sõltus täiel määral temast. See mahasurutus stiihiliste loodusjõudude poolt, inimese jõuetus võitluses loodusjõududega tekitasid kõige primitiivsema tehnika ja arenemata ühiskondlike suhete tingimustes fantastilisi ettekujutusi loodusest ja inimeste endi elust. Võitluses oma olemasolu eest kohtas inimene igal sammul „ootamatuid“, „ettenägematuid“ nähtusi, mis varitsesid teda kõikjal ja igal pool.

Stiihilised loodusnähtused — müristamine, välk, tuul —, samuti esemed, mis ümbritsesid ürginimest, näisid talle olen-ditena, kes on varustatud tahte ja teadvusega. Ta hingestas esemeid ja loodusnähtusi, omistades neile samasuguseid omadusi, mis olid tal endal. Kui ürginimene nägi, et ühed loodusnähtused soodustasid tema olemasolu, pidas ta neid headeks,

¹ J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused. Tallinn, 1952, lk. 5.

² K. Marx ja F. Engels, Teosed, XIV kd., lk. 322 (v. k.).

teda tema elus abistavaiks. Teised loodusnähtused aga tõid talle nälga, külma, vahel isegi surma, — tähendab, need nähtused ei ole head, on kurjad. Jaganud maailma headeks ja kurjadeks vaimudeks, hakkas inimene taotlema seda, et välja kutsuda endale soodsaid nähtusi ja vältida kurje. Ta hakkas pöörduma „päästva“ vahendi — nõidumiste ja maagiliste toimingute poole, mis tema arvates olid võimelised mõjutama stiihilisi loodusjõude ja -esemeid.

Majanduslikult ja kultuuriliselt mahajäänud rahvaste religioosete uskumuste tänapäeva uurimised lubavad teatud määral luua tervikulise pildi ürgaja uskumuste kohta.

Nii näiteks usuvad tasmaanlased tõsiselt, et surnute luud, mida nad riputavad endile ümber, võivad neid päästa igasugustest „kurjade vaimude“ poolt tekitatavaist hädadest.

Kõigi mahajäänud rahvaste seas on säilinud arvukalt usulisi tseremooniaid, tantse ja kombeid, millede abil nad püüavad mõjutada loodust. Uus-Guinea elanikud, näiteks, et välja kutsuda vihma, vajutavad puuksa vette, siis võtavad selle välja ja ootavad, millal vesi tilgub maa peale. Kesk-Austraalia elanikud püüavad vihma välja kutsuda kisa ja lärmi abil. Igasuguste teiste võtetega katsuvad nad mõjutada tuult, päikest, taimi jne.

Säärased usulised tseremooniad esinevad ka tänapäeva usundites, eriti ristiusus. Palved ning palvused vihma saabumiseks ja muud — need kõik on needsamad maagilised toimingud, mille abil usklik inimene püüab mõjutada loodusjõude ja neid endale allutada.

Sedamööda, kuidas ühiskond arenes ja jagunes klassideks, muutusid religioosset uskumused ja kultuse kumbed keerukamaks. Hõimust eraldusid „spetsialistid“ maagiliste toimingute ja kõigi kultuse kommete täitmise alal — preestrid, šamaanid jt.

Need „spetsialistid“ kuulutasid endid ainsateks vahetalitajateks inimese ja kõigi kurjade ja heade vaimude vahel. Usund areneb senikaua, kui püsivad tingimused, mis sünnitavad ja tugevdavad teadusevastast, fantastilist, moonutatud peegeldust maailmast.

Tänapäeva klassiühiskonnas on usul peamiselt sotsiaalsed juured. Töötavate klasside troostitu olukord, nende näiliku abitus võitluses ekspluataatoritega, vaesus, üle jõu käiv töö ekspluataatorite kasuks — see paratamatult sünnitabki usu jumalatesse, kuraditesse, paremasse hauatagusesse ellu. „Ekspluateeritavate klasside jõuetus nende võitluses eksplua-

taatoritega," kirjutas V. I. Lenin, „sünnitab samuti paratamatult usu paremasse hauatagusesse ellu, nagu metsinimese jõuetus tema võitluses loodusega sünnitab usu jumalatesse, kuraditesse, imedesse jne.“¹

Kodanliku klassiühiskonna tingimustes astuvad järelikul loodusjõudude kõrval välja ühiskondlikud jõud, mis seisavad inimesele vastu ja valitsevad tema üle, jäädes temale niisama arusaamatuks, võõraks, nagu metsinimesele loodusjõud.

„Fantastilised nähtused, milles enne peegeldusid ainult salapärased loodusjõud, omandavad nüüd ühiskondlikud tunnused ja muutuvad ajalooliste jõudude esindajaiks.“²

Kummalistes, fantastilistes piltides püüavad rõhutatud massid leida unustust kõigist maapealsetest piinadest ja viletsustest.

Nagu igasugune ideoloogia vorm, nii muutus ka usund oma arenemises koos ühiskonna elu materiaalsete tingimuste arenemise ja muutustega. Alati kohanes ta valitseva klassi vajadustele ja huvidele.

Näiteks esimesel sajandil määratu suur orjanduslik Rooma impeerium, kes oli alla heitnud kümneid teisi rahvaid, tundis teravalt vajadust kogu impeeriumile ühtse usu järele, mis oleks olnud võimeline ideoloogiliselt õigustama rooma orjapidajate valitsemist. Niinimetatud paganlik rooma usund oma jumalate rohkusega oli orjastatud rahvastele võõras.

Niisuguseks maailmausundiks oli ristiusk, mis tekkis erihõimuliste rõhutatud masside seas, kes olid õnnetuks tehtud ja laostatud Rooma impeeriumi poolt.

Kaotanud lootuse vabaneda hädadest, vaesusest ja näljast, pöörasid orjad ja Rooma poolt rõhutatud rahvad oma pilgud igatsevalt taeva poole, hellitades endid lootusega imele, sellele, et tuleb keegi jumalik päästja — Kristus — ja kergendab nende olukorda, loob neile paremad olemasolu tingimused.

Oma dogmad ja kultuse kombes võttis ristiusk mitmesugustest rahvuslikest usunditest. Eriti palju võeti üle juudi usust ja tolle aja dekadentsest filosoofiast. Uus usk — ristiusk — levis rõhutatute seas kiiresti sellepärast, et ta näitas orjadele ja kõigile rõhutatud inimestele „väljapääsu“ nende raskest olukorrast. Selleks „väljapääsuks“, ristiusu õpetuse järgi, on hauatagune elu, mis tasub kõigi maa peal üle elatud piinade ja kannatuste eest.

F. Engels märkis, et ristiusk esmakordselt suhtus tõsiselt tasumise ideesse, s. o. õpetusse tasust ja karistusest teises

¹ V. I. Lenin, Teosed, 10. kd. Tallinn, 1952, lk. 64.

² K. Marx ja F. Engels, Teosed, XIV kd., lk. 322 (v. k.).

maailmas. Ta löi taeva ja põrgu, „... oli leitud väljapääs, mis viis kannatajaid ja rõhutuid meie maisest hädaorust otse igavesse paradiisi“.¹

Legendiga kannatavast Kristusest, lubadusega hauatagusest õnnest ja hinge igavesest päästmisest õigustas ristiusk paremini kui ükski teine varem eksisteerinud usunditest kõiki ekspluataatorlike klasside alatusi ja irvitusi rõhutute üle ning lepitas orje ja kõiki rõhutuid nende hädade ja puudustega. Kõigi rõhutute kaebuste peale vastas ristiusk: maailm on halb, rikitud, selles aga on süüdi inimese sisemine rikutus.

Sel viisil, ütles F. Engels, pöördus ristiusk, eitades kõiki rahvuslikke usundeid, jutlustamisega kõigi rõhutud rahvaste poole ja just sellega tõendas „... oma võimet tõusta maailma-usuks — pealegi usuks, mis täpselt vastab antud ühiskonnale“.²

Järgnevatel ajajärkudel täiendas ristiusk oma dogmasid ja propagandat, oma kiriklikku organisatsiooni, neid alati kohaldades ühiskonnas valitsevate ekspluataatorlike klasside vajadustele.

Analüüsides ristiusu tekkimise põhjusi, näitas Engels, et orjad ja Rooma impeeriumi poolt rõhutud rahvad, kaotanud lootuse leida vabanemist orjapidajate rõhumisest, pöörasid oma lootused ja ootused üleloomuliku imetaolise vabastaja — messia — Kristuse poole.

Oma viha rõhujate vastu uputavad ekspluateerimise, õiglusetuse ja pimedusega rõhutud rahvahulgad lootusesse „paradiisi elule“, puhkusele illusoorse maailmas, mis on loodud nende endi fantaasia poolt. „Kümneid ja sadu kordi on töörahvas sajandite vältel katsunud rõhujaid oma turjalt mahä heita ja oma seisukorra peremeheks saada,“ ütles seltsimees Stalin. „Kuid iga kord on ta olnud sunnitud lööduna ning häbistatuna taganema, varjates oma hinges ülekohut ja alandust, viha ja ahastust ning suunates pilgud tundmatu taeva poole, kust ta lootis pääsu leida.“³

Kapitalismi tingimustes saavutab klassirõhumine suurima teravuse. Poliitiline ebavõrdsus, ekspluateerimise raske rõhumine, töötavate hulkade vaesus, nende näilik abitus kapitalismi pimedate jõudude ees — kapitalismi, mis iga päev, iga tund tekitab lihtsatele tööinimestele kõige õudsemaid

¹ K. Marx ja F. Engels, Teosed, XVI kd., 2. osa, lk. 423 (v. k.).

² K. Marx ja F. Engels, Teosed, XV kd., lk. 610 (v. k.).

³ J. V. Stalin, Teosed, 6. kd. Tallinn, 1948, lk. 48.

kannatusi, kõige metsikumaid piinu tuhat korda rohkem kui igasugused loodusõnnetused, nagu näiteks maavärisemised, — need on tingimusteks, mis paratamatult loovad usu üleloomuliku, imedesse, hauatagusesse ellu.

„Hirm kapitali pimedada jõu ees,“ kirjutab V. I. Lenin, „mis on pime, sest rahvahulgad ei suuda teda ette näha, mis igal sammul proletaarlase ja väikeperemehe elus ähvardab talle tuua ja toobki „äkilise“, „ootamatu“, „juhusliku“ laostumise, huku, kerjuseks, pauperiks, prostituudiks muutumise, näljasurma — see ongi tänapäeva religiooni juur, mida kõigepealt ja kõige enam peab silmas pidama materialist, kui ta ei taha jääda ettevalmistusklassi materialistik.“¹

Kapitalistliku korra poolt rõhutatud ja orjastatud lihtsatele inimestele näib, et nende piinadele tuleb lõpp ainult hauataguses elus, teises maailmas. Piiritult suurendades oma ajutist abitust võitluses kapitalismi laostavate jõudude vastu, loovad inimesed endile ettekujutuse üleloomulike, teise maailma jõudude olemasolust, mis nagu käsutaksid inimese saatust ja nõuaksid nende ees kummardamist ja neile alistumist. Järelikult seal, kus inimestele näib, et nad ei suuda ületada neile vaenulikke ühiskondlikke jõude, leiavad nad lohutust selles, et ületavad neid mõttes, oma fantaasias.

„Nõrkus,“ kirjutab Marx, „päästis ennast nagu alati usuga imedesse, pidas vaenlast võidetuks, kui tal õnnestus temast jagu saada oma kujutluses...“²

Seega „jumal on (ajalooliselt ja tänapäeval) eelkõige ideede kompleks, mida on sünnitanud inimese juhm allutamine nii välisloodusele kui ka klassirõhumisele, — ideede, mis tugevdavad seda allutamist, uinutavad klassivõitlust“.³

Usk, ütles V. I. Lenin, on rahvale oopium, on liik vaimset puskarit, milles kapitali orjad uputavad oma inimkuju, oma nõuded vähegi inimväärsel elule.

Kui ähmased ka on religioossed õpetused maailma olemusest, inimese ülesandest, heast ja kurjast jne., — kõik nad on mõeldud kodanlikus ühiskonnas eksisteerivate inimese teise inimese poolt ekspluateerimise suhete tugevdamiseks. Kõiki jälkusi ja alatusi, mida saadavad korda ekspluataatorlikud klassid, õigustab usk jumala nimega. Töötades rahvahulkadele paradiisielu teises maailmas, sisendades usku

¹ V. I. Lenin, Teosed, 15. kd., lk. 375 (v. k.).

² K. Marx ja F. Engels, Teosed, VIII kd., lk. 327 (v. k.).

³ V. I. Lenin, Teosed, 35. kd., lk. 93 (v. k.).

jumalasse, kellest olenevat inimeste elu maa peal ja taevas, kutsudes neid kannatusele ja alandlikkusele, tugevdab usk seega ekspluataatorite võimu. Ta uimastab masside teadvust, lepib rõhutuid rõhujatega ja õigustab klassirõhumist. Just selles seisabki usu reaktsiooniline olemus.

USK KUI TÖÖTAJATE VAIMSE RÕHUMISE TÕORIIST, EKSPLUATAATORLIKU KORRA KAITSJA

Suur Lenin kirjutas, et kõik ja igasugused rõhuvad klassid vajavad oma ülevõimu säilitamiseks töötajate üle kaht sotsiaalset funktsiooni: timuka funktsiooni ja papi funktsiooni. „Timukas peab maha suruma rõhutavate protesti ja viha. Papp peab lohutama rõhutavaid, joonistama neile perspektiive (seda on eriti hõlbus teha, tagamata nende perspektiivide „teostatavust“...) hädade ja ohvrite vähenemise kohta klassiülevõimu säilimisel, peab seega lepitema neid selle ülevõimuga, eemaldama neid revolutsioonilistest tegudest, õõnestama nende revolutsioonilist meeleolu, purustama nende revolutsioonilist otsustavust.“¹

Tsaari-Venemaal olid politsei ja kirik mõisniku, kapitalisti ja tsaari poliitilise võimu põhitoeks. Nad olid kindlaks ja tugevaks relvaks rõhutute igasuguse protesti mahasurumisel rõhujate vastu, samuti halastamatu arveteõiendamise tööriistaks vaba teadusliku mõttega, mis oli vastuolus riigis valitseva usulise maailmavaatega.

Tsaari-Venemaa ekspluataatorlikud klassid, säästmata summasid, asutasid üle maa kiriklikke organisatsioone. 1914. aastal oli riigis kuni 80 000 õigeusu kirikut ja üle 1000 kloostrit. Kirikutes ja kloostrites oli üle 110 000 usukultuse teenri. Kirik oli mõisnike ja kapitalistide riigivõimuaparaadi koostusosa.

Paljusid tuhandeid inimesi, kes ei uskunud jumalasse ega järginud kiriklikke kombeid, karistati julmalt, saadeti sunnitööle, pandi vangi, karistati peksuga ja kiusati taga.

Õigeusu kirik sisendas piitsa ja vitsa abil ekspluateerimise, vaesuse ja rumalusega mahasurutud rahvale „jumalailmutust“ ja õigeusu üleolekut teistest uskudest.

Tsaari tšinovnikud preestrirüüs jälitasid inimesi mistahes progressiivse mõtte väljendamise eest, tormasid needustega nende peale, kes julgesid mitte nõustuda õigeusu kiriku õpetuse või kommetega.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 21. kd., lk. 206 (v. k.).

Sündimisest kuni surmani oli iga inimene riigis kiriku-teenrite alalise ja range kontrolli all. Papp registreeris sünni, „ristis“ ja andis vastsündinule nime. „Ristimise“ kombe mitte-täitmist jälitas seadus kui kriminaalkuritegu. „Ristimata“ last ei võetud kooli, ta oli ühiskonnast „välja tõugatud“ inimene.

Kirik ja tema teenrid olid täiskasvanud inimese hinge peamised kasvatajad ja „arstijad“. Iga täiskasvanud inimene oli kohustatud käima kirikus ja üks kord aastas pihtima (kahetsema oma „patte“ preestri ees). Kõik, mida preester pihtimisel uskliku käest teada sai, oli ta püha sinodi juhiste järgi kohustatud võimudele ette kandma.

Laste kasvatamine oli täielikult kiriku käes. Revolutsiooni-eelsel Venemaal oli kool usupimeduse taimelavaks.

Pooled koolid riigis (niinimetatud kiriku-kihelkonnakoolid) olid otseselt kirikutegelaste käes.

Luues koole ei seadnud tsaarivalitsus endale eesmärgiks laste harimist, vaid nende rumalamaks tegemise, kasvatamise orjameelsuse, isevalitsusele alandlikkuse ja truualamlikkuse vaimus.

Vaimulikkond jälgis karmilt õpetajaid, nende õpetamisviisi ja selle õpetamise vastavust kirikuõpetusele. Kooliõpetaja oli kohustatud vastukäivalt teadusele tuupima lastele pähe religioosseid muinasjutte maailma loomisest kuue päevaga, väljamõeldisi paradiisist ja põrgust, imedest, „pühakutest“, „imetegijatest“, õpetama palveid jne.

Seega kasvatati last nii koolis kui ka perekonnas mõisnike, kapitalistide ja kirikutegelaste huvides usklikuks inimeseks, kes uskus kõiki ebateaduslikke, religioosseid muinasjutte ja täitis kõiki mõttetuid kirikukombeid.

Vägivald inimeste südametunnistuse, veendumuste ja vaadete kallal valitses ka kõrgemates õppeasutustes. Kõrgemate õppeasutuste professoritelt ja õpetajatelt nõudis valitsus nende õpetuse täielikku kooskõlastamist ebateaduslike, usu-liste vaadetega maailmale.

Kõrgemate õppeasutuste õpetajate valikul juhendus tsaari-valitsus reeglist, mis oli formuleeritud Podoolia peapiiskopi Irinarhi poolt tema kirjas haridusminister Golovinile:

„Parem omada õppeasutustes keskmiste võimete ja tead-
mistega õpetajaid, kuid jumalakartlikke, kes on läbi im-
bunud kristlikust vaimust, kui väga õpetatuid, kuid jumalavallatuid,
kes on läbi imbunud uskumatuse ja vabamõttelisusega.“

Õigeusu kirik ja vaimulikkond revolutsioonieelsel Vene-
maal kontrollisid ühiskonna kogu vaimset elu ja iga üksiku

inimese isiklikku elu, kasvatasid töötajaid alluvuse vaimus ekspluataatorlike klasside tahte.

Töötajate vaimne rõhumine, südametunnistuse vabaduse mahasurumine, usuliste organisatsioonide hulgaline rajamine ja rahvahulkade pimestamine usulise puskariga leiab ka praegu aset kõigis kodanlikes maades.

Kapitalistlikes riikides, kus töötajate majanduslik, poliitiline ja vaimne orjastamine on kodanliku ühiskonna eksisteerimise vajalikuks tingimuseks, ei saa juttu olla mingisugusest kodanike südametunnistuse vabadusest. Seal on kõik rahvahulkade ideoloogilise mõjutamise vormid allutatud kodanluse huvidele. Mõnedes kodanlikes riikides, näiteks Ameerikas, on kirik vormiliselt riigist lahutatud, kuid kodanike südame-tunnistuse vabadust vägistatakse hulgaliste ja kõige mitmesugusemate võtetega.

Seaduse järgi on Ameerikas kirik riigist lahutatud, kuid riik ja ekspluataatorlikud klassid toetavad igati usulisi organisatsioone ja abistavad neid rahva uimastamisel. Kõige suuremad ameerika trustid peavad peale politseinike, provo-kaatorite ja spioonide oma kulul ülal ka usukultuse teenreid. Sõjaväes, vanglates ja kasvatusmajades peetakse usukultuse teenreid ülal riigi kulul.

Ameerika sõjaväes on loodud eriline sõjaväe vaimulike korpus (kapellaanid), kes tegelevad sõdurite kasvatamisega röövelliku imperialismi reaktsioonilise ideoloogia vaimus.

Kapellaanide usulised jutlused ja nende poolt väljaantavad brošüürid on suunatud sõdurite kasvatamiseks pimeda alluvuse vaimus ohvitserkonnale, kes, kirikutegelaste kinnituse järgi, on läkitatud otse jumala enda poolt. Uhes usuliste „kasvatajate“ poolt sepitsetud brošüüris, mis kannab pealkirja „Uhineme jumala ja kodumaa heaks“, sisendatakse ameerika sõdurile: „Kelle tahtel nõuavad ohvitserid endale allumist? Jumala tahtel. Kui sa äratundmisele jõuad, et kogu võim tuleb jumalalt, siis muutub su sõjaväeteenistus palju kergemaks.“

Kapellaanid tegelevad ameerika sõjaväes mitte ainult sõdurite usulise uimastamisega, vaid valvavad hoolega ka nende käitumise ja poliitilise meelsuse järele, täites sandarmite osa. Määratu suur kapellaanide jõuk peetakse ülal riigi kulul.

Reas Ameerika osariikides on välja antud erilised seadused, mis karistavad „jumalateotuse“ eest. „Jumalateotuse“ mõiste alla viivad ameerika võimud kõik, mis on kasulik kirikule ja kodanlikule, rahvavastasele valitsusele.

Ameerika riiklik seadusandlus nõuab kohtus ja riiklikes asutustes usulist vannet. Reas osariikides on inimestel, kes ei usu jumalasse, keelatud pidada ühiskondlikke ameteid. Näiteks Arkansase osariigi konstitutsioonis on öeldud: „Mitte keegi, kes eitab jumala olemasolu, ei või pidada ametit osariigi asutustes ja teda ei või lubada esineda tunnistajana kohtus.“

Seaduse järgi on Ameerikas kool kirikust lahutatud, kuid kogu õpetamine koolis on läbi imbinud usulisest maailma-vaatest.

1925. aastal organiseeriti Ameerika Ühendriikides „seaduse“ alusel kohtulik arveteõendus — „ahviprotsess“ — kooliõpetaja Scopesi üle. Scopesi „kuritegu“ seisis selles, et ta tutvustas oma õpilasi Darwini õpetusega.

Praegu on Ameerikas ainuüksi katoliku kiriku kontrolli all üle kümne tuhande õppeasutuse, kasvatades miljoneile õpilastele orjalikku alandlikkust ameerika miljonäride ees.

Ameerika kodanlus armastab silmakirjalikult lobiseda demokraatiast, südametunnistuse vabadusest, kuid tarvitseb ainult ateistil välja astuda mõne kirikuteenri vastu, kui ta otsekohe kohtulikule vastutusele võetakse kui poliitiline kurjategija. Seda nimetatakse Ameerikas „demokraatiaks“ ja „südametunnistuse vabaduseks“.

Inglise kodanlus ja tema truud sulased — leiboristid — jutlustavad silmakirjalikult, et Inglismaal olevat südametunnistuse vabadus. Kuidas aga võib rääkida südametunnistuse vabadusest Inglismaal, kui anglikaani kirik on riigis valitsev ja riiklik kirik. Ta on riigiparaadi osa. Anglikaani kiriku kõrgemad aukandjad — peapiiskopid ja piiskopid — määratakse ja tagandatakse kuninga poolt.

Kuidas saab olla südametunnistuse vabadust, kui isegi selliseid küsimusi, nagu anglikaani kiriku palveraamatu sisu, otsustab parlament.

Kapitalistidele on äärmiselt tähtis, et töötajad usuksid üleloomuliku jõu olemasolu, mis valitseb maapealseid asju. Mitte juhuslikult ei kubise tänapäeva Ameerika igasugustest tähetarkadest, kes ennustavad inimeste saatust taevatähtede järgi, selgeltnägi- ja hiromantidest, ennustajaist, ettekuulutajaist ja muudest šarlatanidest, kes levitavad kõige rumalamaid, metsikumaid vaateid maailmale, petavad ja riisuvad neid usaldavaid inimesi, kes on maha surutud ja paljaks riisutud kapitalistliku sunnitöoga.

Tänapäeval on Ameerika Ühendriigid muutunud maailma reaktsiooni keskuseks, kes võitlevad kõige progressiivse ja eesrindliku vastu. Usupimedus ja müstika on sogase, haiseva vooluna valgunud üle kogu maa. Ameerika Ühendriikides on ligi 100 000 iga liiki ennustajat, astroloogi, ettekuulutajat ja hiromanti.

Keegi seikleja John Strong pakub ajalehe kaudu ameerika rahvale oma raamatut, milles kirjeldatakse mingisuguseid raadiotehnilisi seadmeid, mis olevat leiutatud „surnute hingedega“ vestlemiseks.

Seattle linnas esineb keegi professor Esperson loengutega teemadel: „Taeva täpsed piirid“, „Taeva elanikkonna kirjeldus“, „Laste kasvatamine taevas“ ja „Miks taevas ei tunta igavust“.

Charlotte'i linnas korraldasid kaks pastorit disputatsiooni teemal „Kas neegrid muudavad nahavärvi, kui nad satuvad taevariiki“. Nagu teatatakse, esinesid disputatsioonil „teadlased“, kes tõsiste nägudega tõendasid, et „taevariigis“ muutuvad neegrid tingimata „valgeteks“. Ameerikas on olemas spetsiaalsed ja kõrgemad „õppeasutused“, mis valmistavad ette igasuguseid šarlatane ja usuliste uimastusvahenditega kaubitsejaid. Näiteks New Yorgis on olemas „Astraalteaduse ameerika kolledž“, San Franciscos — „Maagide kolledž“, Illinoisis — „Astroloogia ja okultiliste teaduste egiptuse kool“.

Ameerikas on rohkem kui üheski teises riigis maailmas igasuguseid usulisi organisatsioone. Seal leidub sadu religioosseid „õpetusi“ kõige erinevamate nimetustega.

Usupimeduse nii metsiku pillerkaaritamise seletust riigis ei tule otsida ainult ameerika kirikutegelaste ettevõtlikkusest ja osavusest. Usupimeduse säärase lopsaka õitsengu peamine põhjus peitub neis hiiglaslikes vapustustes, mida elab üle imperialistlik maailm, kelle kogu ajaloo käik on määranud möödapääsematule hukkumisele.

Ajaloo on alati olnud nii, et hukkuv valitsev ekspluataatorite klass pole kunagi lahkunud poliitiliselt areenilt vabatahtlikult. Ta on igati püüdnud kaitsta, sageli aga ka tagasi tuua vana, iganenud ja ühiskonna elu uutele tingimustele mittevastavat ühiskondlikku korda, on südantlõhestavalt karjunud maailma hukkumisest, kuigi hukkus ainult vananenud kord, on üles kutsunud halastamatuks sõjaks uue korra vastu, on pöördunud jumala ja vaimude poole. Nii oli orjapidajate klassiga ja feodaalide klassiga.

Sel ajal, kui feodaalühiskonna rüpes hakkasid kujunema kodanlikud suhted, ilmusid teaduslikud avastused, koos nendega aga uue, materialistliku maailmavaate võrsed, võtsid feodaalid tarvitusele kõik abinõud, sealhulgas ka usu, suunates neid halastamatule võitlusele kõige uue, progressiivse vastu, mis ähvardas feodalismi aluseid.

Hukkuvate klasside usu poole pöördumise näiteks on vene kodanluse ja mõisnike käitumine esimesele Vene revolutsioonile 1905. aastal järgnenud ajajärgul. Ekspluataatorlikud klassid, olles surmahirmus revolutsiooni ees, püüdsid iga-suguste vahenditega tugevdada oma ülevõimu. Nad lasksid käiku sõjaväe, politsei, provokaatorid ja vaimulikud. Kontr-revolutsiooniline kodanlus levitas erilise usinusega usupimedust ja müstikat, püüdes sellega mürgistada töötava rahva teadvust.

Selle kohta kirjutas V. I. Lenin: „... vene kodanlusel oli v a j a oma kontr-revolutsioonilistel eesmärkidel elustada usku, tõsta nõudmist usu järele, usku välja mõelda, usku rahvale külge pookida või seda rahva hulgas uutmoodi tugevdada.“¹

Kuid ähvardused ja needused revolutsioonilise rahva aadressil ei võinud päästa mõisnike ja kapitalistide ülevõimu Venemaal.

Revolutsiooniline proletariaat, bolševike partei juhtimisel, hävitas 1917. aasta ajaloolistel Oktoobripäevadel ühel kuendikul maakerast ekspluataatorlike klasside ülevõimu ja rajas maailmas esimese Nõukogude riigi.

Kapitalistlik kord takistab inimkonna progressiivset arenemist, määrab miljonid inimesed töötaolekule, vaesusele ja näljale, sünnitab imperialistlike sõdasid. Võitlusele imperialismi — töötava rahva vaesuse ja kannatuste allika vastu tõusid maailma kõigis paikades miljonilised rahvahulgad.

Meie päevil on maailma kõigi maade eesrindlikud inimesed, vaatamata nende poliitilistele, filosoofilistele, usulistele vaadetele ja veendumustele, asunud võitlema rahu eest, imperialistlike sõjasüütajate vastu.

Rahupooldajate liikumine, mis ühendab sadu miljoneid inimesi, kasvab ja tugevneb iga päevaga. „Lihtsad inimesed“ kogu maailmas ei taha sõda ja mõistavad üha selgemini, millisesse kuristikku püüavad neid tõugata ameerika-inglise sõjasüütajad. Teisel ülemaailmsel rahupooldajate kongressil

¹ V. I. Lenin, Teosed, 16. kd., lk. 30 (v. k.).

teatasid sadade miljonite inimeste esindajad, et „rahu ei oodata, rahu võidetakse kätte“.

Rahu eest võitlevate inimeste hää l kõlab järjest tugevamini ja otsustavamalt. Praegu nad nõuavad mitte ainult aatomirelva keelamist, vaid iga liiki relvastuse üldist vähendamist, igasuguse sõjapropaganda keelamist, agressiooni hukkamõistmist, rahvaste siseasjadesse välise vahelesegamise hukkamõistmist.

Mida enam kasvab ja tugevneb rahu-, demokraatia- ja sotsialismipoolajate rinne, seda teravamini tunneb kodanlus oma möödapääsematut hukkumist, seda rohkem ilmub inimvihkavaid, avantüristlikke plaane kapitalismi „päästmiseks“, reaktsoonilisi teooriaid ja usulist müstikat.

„... Valitsev kodanlus hirmust kasvava ja tugevneva proletariaadi ees,“ kirjutas V. I. Lenin, „toetab kõike mahajäänut, väljasurevat, keskaegset. Väljasurev kodanlus ühineb kõigi oma aja äraelanud ja väljasurevate jõududega, et säilitada vankumalõõnud palgaorjust.“¹

Kapitalismi „päästmise“ palavikulistes otsingutes mobiiliseerivad ameerika reaktionäärid kõik kodanliku maailma tumedad jõud. Ärkavad uuesti üles vanad, inimkonna poolt ammu kõrvaleheidatud ja unustatud reaktsoonilised filosoofilised süsteemid, elustuvad keskaja skolastiku Aquino Thomase „õpetused“ ja inglise papi Malthuse fanaatilised sonimised. Luuakse metsikuid inimvihkajalikke „teooriaid“, milles tõsise näoga tõendatakse, et sõjad, epideemiad, haigused, suur suremus olevat ühiskonnale hüveks, kuna need, vähendades rahva arvu, parandavad sellega ellujäänute majanduslikku olukorda.

Imperialismi õpetatud toapoisid, propageerides papp Malthuse inimsööjalikke „teooriaid“, püüavad veenda töötavat rahvast, et nende vaesuse, kannatuste ja hädade süüdlaseks ei ole kapitalistid, vaid loodus, mis ei suutvat oma rikkustega rahuldada kiiresti suurenevat elanikkonda. Nende väljamõeldiste eesmärk seisab selles, et õigustada sotsiaalset ebavõrdsust ja igati ülistada imperialistlikke sõdu, näidata neid kui inimkonna suurimat hüvet.

Tänapäeva ameerika filosoofia ja teaduse iseloomulikuks erijooneks on nende avalik side papimeelsuse ja müstikaga. Hirmutunne tuleviku ees, pessimism ja langus läbivad kõike, mis väljub kapitalismi kaitsjate sulest. Ameerikas väga levinud reaktsoonilise filosoofia — pragmatismi üks juhte

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, I kd. Tallinn, 1945, lk. 549.

Dewey, väljendades kapitalistide hirmutunnet tuleviku ees, kirjutab: „Me elame praegu tingimustes, kus maailm jätab pigemini võõra maa kui mugava kodu mulje... Ja kõigil praktilise elu aladel on kõige levinumaks tundeks meie ärevustunne.“ Ärevus ja nõutus suruvad oma pitseri kogu kodanlikule teadusele ja kultuurile.

Uppunud idealismi- ja müstika-sohu, karjuvad kodanlikud teadlased igal viisil maailma möödapääsematust hukkumisest.

Kodanluse õpetatud orjad, tema poliitikud ja filosoofid, kirjanikud ja kunstnikud, kasvatajad ja kultuseteenrid — kogu see reaktsiooni palgasulaste tohtu jõuk teeb kõige ohjeldamatumat pimedusjüngrite propagandat. Nad rakedavad metsikuid jõupingutusi selleks, et pidurdada marksismileninismi kõikevõitvate ideede kasvu, mis organiseerivad miljoneid töötajaid võitlusele imperialistliku orjuse vastu. Selles imperialismi tallalakkujate paljuhäälelises kooris ei ole katoliku kirik eesotsas rooma paavsti — Pius XII-ga — viimasel kohal.

Vatikan (nii nimetatakse linn-riigikest Itaalias, kus elab katoliku kiriku pea rooma paavst oma valitsusega) on kogu oma ajaloo vältel astunud aktiivselt välja kõige reaktsioonilisemate jõudude, töötava rahva verejanuliste timukate poolel. Rooma paavst, keda katoliku kirik nimetab „Kristuse eksimatuks asemikuks maa peal“, on olnud ja jääb imperialismi kõige kohusetruumaks ja kõige sõnakuulelikumaks agendiks. Ta toetas aktiivselt fašistliku diktaatori Mussolini võimu Itaalias ja osutas igasugust toetust saksa fašismile.

Pärast fašistliku Saksamaa purustamist Nõukogude Armeed poolt avaldas rooma paavst avalikult kahetsust juhtunu, s. t. fašismi purustamise üle, pöördus kiiresti uute peremeeste — ameerika imperialistide poole, kes seisavad kogu maailma reaktsiooni eesotsas.

Katoliku kiriku tipu ja ameerika monopolistide vahel on mitte ainult ideeline ühtsus, vaid ka tihedad majanduslikud sidemed.

Ameerika imperialismi liit rooma paavstiga — see on reaktsiooniliste jõudude kokkulepe, mis on suunatud võitluseks töötava rahva ja nende organisatsioonide vastu, demokraatia- ja sotsialismijõudude vastu ning esmajärjekorras Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia maade vastu.

1947. aastal vahetas Ühendriikide valitsuse tolelaegne juht Truman kirju rooma paavsti Pius XII-ga. Oma kirjas kutsus Truman Vatikani tugevdama võitlust demokraatia ja kommu-

nismi vastu — rooma paavst omalt poolt aga lubas abi ja toetust „Marshalli plaani“ läbiviimisel, mis orjastas Euroopa ja määras miljonid töötajad rahvuslikule alandamisele, tööta-olekule ja näljale. Vatikan otsib Washingtoni näpunäidete järgi usulisi argumente ameerika imperialistide maailmavalitsemise pretensioonide kaitsmiseks.

1948. aasta juulis kutsus paavst Pius XII Roomas kokku Euroopa ja Ameerika katoliku kardinalide (katoliku kiriku kõrgemad ametnikud) nõupidamise. Sellel nõupidamisel avaldati rooma paavsti eriline läkitus, milles oli öeldud, et katoliku kirik ei või kõrvale jääda poliitilisest ja ideelisest võitlusest, mis on jaotanud maailma kahte leeri.

Euroopa ja Ameerika maade katoliku kiriku juhtide nõupidamisel võeti vastu otsus, mis kohustas kogu katoliku vaimulikkonda aktiivselt võitlema oma maal kommunismi ja demokraatia vastu. Aktiivselt toetades ja finantseerides Vatikani, nõuavad ameerika imperialistid katoliku kirikult, et ta energilisemalt astuks välja demokraatia ja sotsialismi vastu, kõigi vabadustarmastavate rahvaste vastu, kes avalikult võitlevad oma maade rahvusliku sõltumatuse eest, rahu eest, ameerika sõjasüütajate vastu. Rahvademokraatia maades teevad reaktsioonilised katoliku preestrid varjatud kommunismivastast propagandat, loovad blokke, liite, diversiooni-gruppe, mis on suunatud sotsialismi ülesehitamise õõnestamiseks, demokraatliku korra kukutamiseks.

1949. aastal mõistis Ungari rahvakohus süüdi spioonide ja diversantide jõugu, kelle eesotsas oli kardinal Mindszenti. See katoliku kiriku juht Ungaris organiseeris ameerika imperialistide näpunäidete järgi spioonide võrgu, tegi kahjuritööd sotsialistlikes ettevõtetes, valmistas ette rahvademokraatia valitsuse kukutamist ja monarhistliku korra taastamist.

Tšehhoslovakkias leiutab reaktsiooniline katoliku vaimulikkond ameerika sõjasüütajate juhtnööride järgi ja raha eest igasuguseid „imesid“, levitab absurdseid kuuldusi selle kohta, et üks kirikutegelastest olevat näinud neitsi Maarja „ilmumist“, kes seisnud ameerika sõjavägedest ümbritsetud tankil ja lehvitanud ameerika lippu.

1950. aasta 27. novembrist kuni 2. detsembrini toimus Tšehhoslovakkia pealinnas Prahas kohtuprotsess tšehhoslovakkia rahva reeturite ja äraandjate grupi üle. Kohtupingil oli üheksa „kõrgelseisvat“ katoliku kiriku tegelast. Need katoliku kiriku esindajad kasutasid võitluses rahvademokraatliku korra vastu Tšehhoslovakkias, rooma paavsti näpunäidete

järgi, kõige alatumaid abinõusid: salakuulamist, diversiooniakte, tapmist jne.

Katoliku kiriku kõrgemate preestrite rahvavastane tegevus Tšehhoslovakkias kujutab endast koostusosa ameerika-inglise imperialistide, rooma paavsti ja Tito fašistliku jõugu suurest vandenõust rahvademokraatia maade vastu, kes edukalt ehitavad üles sotsialismi.

Püüdes kannuseid teenida oma peremeeste — ameerika imperialistide ees, andis rooma paavst 1949. aasta juulis välja erilise dekreedid, milles ähvardab kirikuvande alla panna kommuniste ja nende poolehoidjaid, marksistliku kirjanduse väljaandjaid ja lugejaid ja neid, kes võitlevad koos kommunistidega rahu eest.

Vatikan toetab igati imperialistide agressiivseid plaane ja astub raevukalt välja ülemaailmse rahukaitse liikumise vastu. Ta karistab usklikke ja preestrid, kes sellest liikumisest osa võtavad, kõige raskemate kiriklike karistustega. Vatikan ja tema agendid püüavad purustada rahupooldajate ühtsust, aitavad imperialistlikel sõjasüütajail, rahvaste vabaduse timukail ja kägistajail süüdata uut maailmasõda.

Usk on olnud ja jääb ekspluataatorlike klasside ideoloogiaks. K. Marx rõhutas, et võitlus usu vastu on kaudselt võitlus nende ühiskondlike kordade vastu, mille ideoloogiliseks kaitsjaks usk on. „Usu kui rahva viirastusliku õnne kõrvaldamine,“ kirjutas K. Marx, „on tema tõelise õnne nõudmine.“¹

Suur Lenin õpetas, et mitte mingisugune valgustusliku sisuga raamat ei saa kodanliku ühiskonna tingimustes välja juurida rahvahulkade teadvusest usulisi eelarvamusi, mida on neile tuubitud kapitalistliku sunnitööga, kuni need hulga ise ei õpi kindlalt ja organiseeritult võitlema usu sotsiaalsete aluste vastu, kapitali valitsemise vastu kõigis tema vormides.

Ainult ekspluataatorite võimu kui tänapäeva usu peamise põhjuse hävitamine toob möödapääsematult kaasa usuliste eelarvamuste kõrvaldamise inimeste teadvusest.

Sellest ei järeldu sugugi, et kapitalismi tingimustes ei ole vaja teha usuvastast propagandat. Meie kuulsusrikka kommunistliku partei suured juhid ja organisatorid Lenin ja Stalin on rõhutanud, et usu ebateadusliku, reaktsioonilise olemuse paljastamine peab olema tihedalt seotud proletariaadi üldise klassivõitlusega kapitalistide võimu kukutamise ja sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest.

¹ K. Marx ja F. Engels, Teosed, I kd., lk. 385 (v. k.).

Kogu klassiühiskonna ajaloo vältel on usu propageerijad silmakirjalikult rahvahulkadele kinnitanud, et ainult usk olevat kutsutud inimesi päästma piinadest ja hädadest, vaesusest ja näljast. Tegelikult usu abil aga kirikutegelased hoolikalt päästsid, õigustasid ja kaitsesid ekspluataatorlike klasside ülevõimu. Töötava rahva vihastele protestidele oma ebanimlike elutingimuste vastu, vaesuse ja nälja tõeliste süüdlaste vastu vastasid usuteenrid koos sõjaväe ja sandarmitega julmade veriste arveteõiendamistega. Erilist innukust ekspluataatorlike kordade kaitsmisel näitavad usu propageerijad teadusliku kommunismi marksistliku teooria tekkimisega.

XIX sajandi keskpaiku tõestasid teadusliku kommunismi rajajad K. Marx ja F. Engels, et nii nagu feodaalkorrale järgnes kodanlik kord, samasuguse paratamatusega järgneb kodanlikule korrale kommunistlik kord.

Kapitalismi hukkumine ja kommunismi võit on möödapääsematud. Sellele viib kodanliku ühiskonna arenemise halastamatu seadus. Kapitalismi hauakaevajaks ja uue, kommunistliku ühiskonna loojaks on kõige eesrindlikum, organiseeritum ja revolutsioonilisem klass — proletariaat.

Juba 1848. aastal kirjutasid K. Marx ja F. Engels „Kommunistliku partei manifestis“, mida seltsimees Stalin nimetas „marksismi ülemlauluks“: „Uks tont käib ringi mööda Euroopat — kommunismitont.“ Klaperjahiks kommunismi vastu ja tema hävitamiseks ühinesid kõik reaktsioonilised jõud. Palgasulaste seas, keda kodanlus organiseeris kommunismi „ümlükkamiseks“ ja „väljajuurimiseks“, ei etendanud ega etenda kirik viimast osa.

Kirikutegelased lasksid välja tohutu hulga raamatuid, pidasid arvukalt jutlusi, milles sõimusõnu säästmata ähvardasid töötajaid kõige kohutavamate piinadega „teises maailmas“ nende võitluse eest kapitali võimutsemise vastu.

Usu kaitsjate vihavaen kommunismi vastu on täiesti arusaadav. Kommunism hävitab selle ühiskondliku aluse, mis sünnitab ja igati toetab usulisi vaateid maailmale. Kommunism hävitab kapitalistliku korra, ekspluateerimise, klassi- ja rahvusliku rõhumise, rahvahulkade poliitilise õigusetuse, sõjad, töötava rahva nälja ja viletsuse — kõik selle, mida usk ülistab ja esitab nagu jumala poolt kindlaksmääratud.

Kuulsusrikka kommunistliku partei juhtimisel ehitas nõukogude rahvas oma kangelasliku tööga üles kommunismi esimese faasi — sotsialismi. Sotsialism on sügavasti tunginud meie rahva igapäevasesse ellu ja täielikult ümber kujunda-

nud kogu nõukogude ühiskonna elu. Nõukogudemaa teostab järkjärgulist üleminekut sotsialismilt kommunismile. Kommunism, nagu seltsimees Stalin piltlikult väljendab, on kevad, mille toob inimkonnale töölisklass, luues maailma uueks vabaduse ja võrdsuse alusel. Ja maailmas ei ole jõude, mis suudaksid pidurdada kommunismi võidukäiku.

Kommunismi vaenlased ei suuda aru saada sellest tõest, et nagu ei saa ajalugu tagasi pöörata, nii ei saa ka ära hoida marksismi ideede võitu. „Marksism,“ ütleb seltsimees Stalin, „on töölisklassi põhihuvide teaduslik väljendus. Et hävitada marksism, selleks on tarvis hävitada töölisklass. Kuid töölisklassi hävitada on võimatu.“¹

On möödunud üle 100 aasta sellest ajast, mil marksism klassivõitluse areenile astus. Selle aja jooksul on paljud kodanlikud valitsused püüdnud marksismi hävitada, välja juurida, aga valitsused tulid ja läksid, kuid marksism jäi. Veel enam — marksism saavutas võidu NSV Liidus ja reas Euroopa ja Aasia maades rahva üldarvuga üle 800 miljoni inimese.

Marksismi-leninismi lipu all teostas kangelaslik nõukogude rahvas kuulsusrikka Lenini-Stalini partei juhtimisel Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja hävitas jäädavalt ekspuataatorite ülevõimu. Esmakordselt ajaloos teostusid töötava inimkonna sajandeid kestnud, kõige salajasemad unistused — elada ilma kapitalistideta, töötada enda jaoks ja ehitada uut, kommunistlikku ühiskonda.

Ainult kapitalismi hävitamisega ja nõukogude võimu kehtestamisega sai töötav rahvas selja sirgeks ajada, vabanes tööst ekspuataatorite kasuks, tundis ennast esmakordselt vabana.

„Esmakordselt,“ kirjutas V. I. Lenin, „pärast sajandeid kestnud tööd võõrastele, sunniviisilist tööd ekspuateerijaile avaneb võimalus t ö ö k s e n d a l e, ja seejuures tööks, mis tugineb kõigile uusima tehnika ja kultuuri saavutustele.“²

Metsiku viha ja needustega võtsid kõigi uskude kirikutege- lased vastu tööliste ja talupoegade valitsuse.

Juba Nõukogude valitsuse olemasolu esimestest päevadest peale võttis Vatikan tema suhtes avalikult vaenuliku positsiooni. Rooma paavst toetas imperialistide sõjalist intervent- siooni Nõukogudemaa vastu, oli aastail 1929—1930 niinime-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 13. kd. Tallinn, 1952, lk. 365.

² V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 203.

tatud „ristisõja“ organiseerijaks, õnnistas fašiste sõja puhul meie rahva vastu ja teostas ning teostab ka praegu lakka-
matut laimupropagandat meie kodumaa vastu, kes ehitab
kommunismi.

Mitte vähema vihaga võtsid nõukogude võimu vastu usu-
kultuste teenrid meie maal.

Vihavaen töötava rahva vastu, kes kukutas ekspluataato-
rite võimu, ühendas õigeusu preestrid, katoliku ksendse,
juudi rabisid, muhamedi mullasid, sektantide jutlustajaid ja
kõiki teisi usukultuse teenreid.

Õigeusu kiriku kohalik kirikukogu, mille istung toimus
1917. aasta sügisel, valis patriarhi.

Kohaliku kirikukogu poolt valitud patriarh Tihhon needis
erilises läkituses 1918. aasta jaanuaris nõukogude võimu, kut-
sus üles „õigeusu kiriku ustavaid poegi“ mitte ühinema nõu-
kogude võimuga ja töötas neile, kes nõukogude võimu toeta-
vad, „põrgutuld tulevases elus“.

Juhtivad kirikutegelased olid tol ajal täielikult välismaiste
interventide poolel. Patriarh Tihhon võttis aktiivselt osa ing-
lise spiooni ning diversandi Lockharti nõukogudevastasest
vandenõust, kes kavatses kukutada nõukogude võimu ning
taastada mõisnike ja kapitalistide ülevõimu. Valgekaartlike
kindralite Koltšaki ja Denikini armees oli mitu tuhat pappi
ja mullat. Mitte piirdudes provokaatorite-luurajate osaga,
organiseerisid kirikutegelased oma relvastatud väesalgad:
„jeesuse polgud“, „jumalaema polgud“, „püha risti väesalgad“,
„muhamedi polgud“, kes võitlesid Punaarmee vastu ja
õiendasid karmilt arveid töötava rahvaga, kes toetas nõu-
kogude võimu.

Põllumajanduse kollektiviseerimise aastail olid paljud kiri-
kutegelased kulakute ustavad liitlased. Kirikutegelased hir-
mutasid talupoegi „jumala karistusega“, kui nad astuvad kol-
hoosi, lavastasid igasuguseid „imesid“, kirjutasid ja levita-
sid „kirju taevast“ ähvardustega läkitada põrgusse neid, kes
astuvad kolhoosi, jne. Rida kirikutegelasi ei piirdunud kontr-
revolutsioonilise propagandaga, vaid tegelesid koos kulaku-
tega kahjurluse ja diversiooniga.

Nõukogude riik ei võinud taluda kirikutegelaste vaenu-
likku tegevust ja oli sunnitud tarvitusele võtma otsustavaid
abinõusid rahvavaenlaste vastu, kes astusid välja usu kätte
all. Riik rakendas surveabinõusid mõnede kultuseteenrite
vastu mitte nende usuliste vaadete pärast, vaid salakuulamise,
diversiooni ja nõukogudevastase propaganda pärast.

Hiljem tunnistasid seda ka kirikutegelased ise. Patriarh Sergi oma raamatus „Õigus usu kohta Venemaal“ kirjutas: „Aastail pärast Oktoobrirevolutsiooni oli Venemaal korduvalt protsesse kirikutegelaste üle. Milles süüdistati neid kirikutegelasi? Eranditult selles, et nad, pugesdes preestri mantli ja kirikulipu varju, tegid nõukogudevastast tööd. Need olid poliitilised protsessid, millel ei olnud midagi ühist usu-liste organisatsioonide puht kirikueluga ja üksikute kiriku-teenrite puht kirikutööga.“

Sotsialismi võiduga meie maal ja nõukogude rahva moraalse ning poliitilise ühtsuse loomisega varisesid lõplikult kokku kirikutegelaste lootused vana kodanliku korra tagasitulekule. Elu sundis kultuseteenreid tunnistama, et nõukogude rahvast on tema poolt valitud teelt — kommunismi ülesehitamise teelt — võimatu ära tõugata. Arvestades usklike meeolu ja tundeid, võttis kirik lojaalse positsiooni Nõukogude riigi suhtes. Kõigi usukultuste teenrid, sealhulgas ka sektandid, hakkasid jutlustama, et nõukogude võim, nagu iga võim, on samuti „jumalast“, et usk ei ole vastuolus kommunismiga.

Suure Isamaasõja päevil saksa fašistide ja jaapani imperialistide vastu tõusid nõukogude inimesed, olenemata rahvusest ja usutunnistusest, patriootlikus vaimustuses üksmeelselt oma sotsialistliku isamaa kaitseks. Koos kogu NSV Liidu töötava rahvaga astus võitlusse saksa fašismi vastu, nõukogude rahva võidu eest Suures Isamaasõjas ka vene õigeusu kirik. Kirikutegelased pöördusid üleskutsega usklike poole võidelda saksa fašismi vastu, organiseerisid korjandusi riigikaitsefondi jne.

Kuid vaimulike suhtumise muutumine Nõukogude riigisse ei saa muuta religioosse ideoloogia reaktsioonilist olemust.

USK JA KOMMUNISM ON LEPITAMATUD

Religioosne ideoloogia on ekspluataatorliku ühiskonnakorra sünnitis, tema eestkostja ja tema eest kannataja. Ta on vastandlik kommunismile ja vaenulik töötava rahva põhihuvidele.

Kõigis religioossetes õpetustes, vaatamata nende näilikule kõrvalseismisele ühiskonna praktilisest elust, on varjul ühiskonna ekspluataatorlike klasside huvid.

Ristiusk, juudi usk, islam, budhism ning muud usundid ja usulahud mitmesugustes vormides esitavad „jumaliku ilmu-

tusena" ideoloogiat, mis on võrsunud ekspluataatorlike vahekordade pinnal, mis väljendab ja kaitseb rõhujate klassi huve.

Usklik töötav inimene ei märka religioossetes õpetustes ja dogmades ideid, mis on vastuolus tema põhiliste ning eluliste huvidega.

Põhiliseks ja otsustavaks kõigis religioossetes õpetustes on selle kinnitamine, et on olemas üleloomulik, kõrgem jõud, mis lõi maailma ja valitseb teda, — jumal. Usu kinnitamise järgi olevat peale materiaalse maailma, mis ümbritseb meid, veel vaimne, üleloomulik maailm.

Kõik maine, kehaline on religiooni õpetuse järgi ajutine, mööduv. See on elutühisuse ja patu maailm. Vaimne, taevalik maailm, vastupidi, eksisteerib igavesti ja asub sealpool maist. Need kaks teineteisele vaenulikku maailma on religiooni õpetuse järgi igaveses vaenus. Vaimse ja materiaalse vaenu kehaajaks on inimene, kes koosneb hingest ja kehast. Inimese keha olevat hinge ajutine vangla, tema patused aהלad. Jumala tähelepanu väärub ainult hing, keha üle aga valitseb kurat. Seega samastub religioossetes maailmavaates tegelik, materiaalne maailm kurjusega.

Kõigi usundite niinimetatud „pühad raamatud“ on täidetud üleskutsetega usklikele, et nad vihkaksid materiaalsel maailmal ja kõiki elu hüvesid, hoolitseksid ainult hinge ettevalmistamise eest taevariiki või „teise maailma“ minekuks. Usu seisukohalt ei ole maa peal inimese jaoks õnne, ja selle otsimine on mitte ainult asjatu, vaid ka patune, kuna kõik maine on patune.

Tõeline õnn, kiriku kinnituse järgi, on valmistatud inimesele pärast maist elu, „teises maailmas“, kuid selle „õnne“ saavutamiseks on vaja teenida jumalat. Selle „õndsuse“ saamiseks peab usklik, religiooni nõuete kohaselt, kõige vähem hoolitsema materiaalsete hüvede eest. Ta peab endas kustutama igasuguse püüde maapealsete lõbude järele, alandlikult kannatama nälga, vaesust, ekspluateerimist. „Seda, kes kogu eluaeg töötab ja tunneb puudust,“ kirjutab V. I. Lenin, „õpetab usk alandlikuks ja kannatlikuks maises elus, lohutades lootusega taevasele tasule.“¹

Kui ühiskond on ehitatud nõnda, et ühed töötavad ja samal ajal vaesuvad, surevad nälga, teised aga logelevad ja upuvad toredusse, siis on seda vaja kuidagi ideoloogiliselt õigus-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 10. kd. Tallinn, 1952, lk. 64.

tada. Ekspluataatorlikku korda on kutsutud õigustama usk. Jumala tahtel, õpetavad kirikutegelased, on maa peal olemas vaesed ja rikkad, töötav rahvas ja muidusööjad. Aga hauataguses, „teises maailmas“ olevat kõik hüved jaotatud hoopis teisiti. Paradjisi saavad ainult „kannatavad“, „viletsad“, äärmuseni vagusad ja alandlikud.

Usklikule sisendatakse mõte, et tema saatus on määratud jumala poolt ja sellepärast on vaja alistuda jumala tahtele.

Usk ja tema teenrid püüavad igati pookida inimesele külge pessimismi ja individualismi. Hoolitsus ainult enda eest, oma isikliku „päästmise eest“ läbib kogu usulise moraali. „Igaüks enda eest — ainult jumal kõigi eest“. See religioosse ideoloogia deviis ei ole midagi muud kui individualismi jumaldamine, mis valitseb kapitalistlikus ühiskonnas.

„Vana ühiskond,“ kirjutas V. I. Lenin, „oli rajatud sellisele põhimõttele, et emb-kumb, kas sina röövid teist või teine röövib sind, kas sina töötad teisele või tema sinule, kas sa oled orjapidaja või oled ori. Ja on arusaadav, et selles ühiskonnas kasvatatud inimesed omandavad, võib ütelda, juba emapiimaga sellise hingeelu, harjumuse, arusaamise — kas orjapidaja või ori, või väike omanik, väike teenistuja, väike ametnik, intelligent, ühe sõnaga — inimene, kes hoolitseb ainult selle eest, et tal oleks oma, teised aga ei puutu temasse.“¹

Kõik kapitalistliku ühiskonna poorid on läbi imbunud pettusest, variserlikkusest, silmakirjalikkusest, libitsemisest, müüdavusest, ahnusest ja paljudest muudest kõige vastiku- maist joontest.

Kasvatades individualismi, põlgust elurõõmude vastu, viha-vaenu kollektiivi vastu, püüab usk töötavat rahvast eemaldada võitlusest kapitalistide võimutsemise hävitamise eest, uinutada ta klassiteadvust, välja söövitada vihavaenu tundeid rõhujate vastu.

Suur proletaarne kirjanik M. Gorki kirjutas:

„... Kõigi kirikute põhiülesanne oli üks ja seesama: sisen- dada vaestele orjadele, et nende jaoks ei ole maa peal õnne, see on valmistatud nende jaoks taevas, ja et sunnitöö võõra onu jaoks on jumala meelepärane asi.“²

Nõukogude rahvas hävitas usu sotsiaalsed juured. Võitlu-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 549.

² A. M. Gorki, Usust. Artiklite kogumik „Molodaja Gvardija“, 1937, lk. 118 (v. k.).

ses sotsialismi ülesehitamise eest puhastasid nõukogude inimesed oma teadvuse vanast kodanlikust ideoloogiast ja eriti religioosse maailmavaate jäänustest.

Nõukogude inimesel on suur eesmärk — kommunismi ülesehitamine, mis määrab tema maailmavaate ja moraali. Suur eesmärk sünnitab nõukogude inimeste suurt energiat, täidab nende elu kõige rikkalikuma sisuga.

Kommunistlik partei kasvatab nõukogude inimesi sotsialistliku ideoloogia vaimus, ustavuse vaimus oma kodumaale, kommunistlikule parteile, Lenini-Stalini suurtele ideedele. Ta kasvatab nõukogude inimeses mehisust, julgust, kartmatust võitluses vaenlastega, initsiatiivi, loovat julgust teaduses ja töös. Nõukogude inimestele, kes on kasvatatud kommunistliku moraali vaimus, on võõras pessimismi, individualismi ideoloogia, on võõras orjalik värisemine oma „hinge“ päästmise eest.

Nõukogude kodanikele on kodumaa huvid, kogu rahva huvid üle kõige.

Sotsialistlikus riigis langevad kodaniku isiklikud huvid ühte kogu ühiskonna huvidega. Hoolitsus ühiskonna eest, oma sotsialistliku kodumaa eest on nõukogude inimeste tegevuses peamine. Meie rahva kõrgete moraalsete omaduste eredaks tunnistajaks on tema poolt kordasaadetud töö- ja sõjalised kangelasteod oma kodumaa kuulsuse ja võimsuse heaks.

Suure Isamaasõja päevil läksid nõukogude inimesed võitlusesse vaenlase vastu, olles vaimustatud suurest eesmärgist: kaitsta maailmas esimest sotsialistlikku riiki fašistliku orjastamise ohu eest. Eneseohverdamine ühiskonna ja tema õnneliku tuleviku eest on nõukogude inimese iseloomu lahutamatu joon.

Reaktsiooniliselt, kommunismile vaenulikult käsitavad kirikuõpetused tööd.

Töö, mis etendab otsustavat osa inimkonna progressiivses arenemises, on kõigi usundite õpetuste järgi „jumala needus“. Piibli legend jutustab, et inimese patustamise eest karistas jumal kogu inimsugu tööga „oma palgehigis“. Kogu klassiühiskonna ajaloo kestel see „jumala needus“ ei rõhunud mitte kõiki inimesi, vaid ainult „alamaid“ kihte: töölisi, talupoegi ja käsitöölisi. „Kõrgemate kihtide“ osaks, s. t. nende osaks, kes olid kas kõrge päritoluga või kel oli suur kapital või suured maavaldused, oli aga jõukus, tegevusetus ja logelemine.

Ekspluataatorliku korra tingimustes on töö kurnav ja vihatav koorem ühtedele ja häbistav tegevus teistele.

Vihatud ja raskeks koormaks oli töö meie maa tööliste ja talupoegadele kuni Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini. Nad töötasid palju, nende töö tulemused omastasid aga ekspluataatorlikud klassid.

Suur vene luuletaja N. A. Nekrassov oma poemis „Kellel on Venemaal hea elada“ iseloomustab järgmiselt talupoja tööd:

Töötad üksinda,
kuid vaevalt töö on lõppenud —
näe, seal seisab kolm osasaajat:
jumal, tsaar ja härra.

Samasuguseks raskeks koormaks on jäänud töötavale rahvale töö ka praegu kõigis kapitalistlikes maades. Kas võib armastada tööd, mille tulemused omastavad kapitalistid, kui ei ole kindlust selles, et sa homme ei satu töötute armeesse ja oled määratud näljasurmale.

Religioosse ideoloogia klassiülesanne seisab selles, et sisendada töötavale rahvale, et tema sunnitöö ekspluataatorite kasuks on jumala enda poolt seatud ja mida piinarikkam on see töö, seda kergem on ära teenida jumala armu ja sattuda taevariiki.

Usuline propaganda ja töötava rahva kasvatamine orjaliku moraali vaimus vastavad täielikult kodanluse huvidele. Mida suurem on ekspluateerimine, mida väljakannatamatumad on töötingimused, seda enam „aitab“ kapitalist töölistel täita „jumalale meelepärast“ ülesannet. Seega kirik mitte ainult sisendab töötajatele sõnakuulelikkust ekspluataatorite vastu, vaid ka kasvatab neid jumalakartlikeks ja innukaiks jumala tahte täitjateks.

Religioosse ideoloogia reaktsioonilist olemust, selle vaenukkust töötava rahva põhihuvidele iseloomustas ammendavalt teadusliku kommunismi rajaja K. Marx.

„Ristiusu sotsiaalsed printsiibid,“ kirjutas K. Marx, „jutlustavad klasside — valitseva ja orjastatava klassi olemasolu vajadust — ja viimase jaoks on neil ainult vaga soov, et esimene oleks teise heategija.

Ristiusu sotsiaalsed printsiibid kannavad konsistoriumi nõuniku poolt lubatud tasu kõigi maa peal kannatatud jõleduste eest üle taevasse ja sellega õigustavad nende jõleduste jätkumist maa peal...

Ristiuse sotsiaalsed printsiibid ülistavad kartlikkust, enese-põlgust, endaalandamist, alistumist, alandlikkust, ühe sõnaga — kõiki alamrahva omadusi, proletariaadile aga, kes ei taha, et teda koheldakse kui inimkonna jätist, proletariaadile on julgus, iseteadvus, uhkuse ja sõltumatuse tunne tähtsam kui leib.

Ristiuse sotsiaalsel printsiibil lasub libitsemise ja variserlikkuse pitser, proletariaat aga on revolutsiooniline.”¹

Kõik, mis K. Marxi poolt on siin öeldud ristiuse rahvavastase olemuse kohta, käib samal määral igasuguse religioosse ideoloogia kohta, ükskõik millises vormis see esineks ja millist nimetust ta ka kannaks.

Mis oleks saanud rahvastest, kui nad oleksid täitnud usu moraalseid ettekirjutusi?

Nad oleksid pidanud riietuma kaltsudesse, purustama kõik vabrikud, tehased, raudteed, lõhkuma kõik tootmisriistad, hävitama kogu tehnika, kunsti, unustama kõik teadmised loodusest, ühiskonnast ja nende arenemise seadustest ja sellisel „jumalikul kujul“ minema metsa, ehitama onne, toitma endid rohujuurte ja tigudega.

Usklik inimene ei pane tihti tähelegi, et ta oma praktilises elus esineb ateistina.

Vastukaaluks religioossetele õpetustele püüavad nõukogude inimesed saavutada oma töös suuremaid tagajärgi, oma heaolu pidevat tõusu, meie sotsialistliku kodumaa edasist õitsengut. Ja selles püüdes nad tegutsevad kõigi religioossete õpetuste vastu.

Nõukogude inimesed, olenemata nende suhtumisest ususse, eitavad usulisi vaateid töö kui „jumala needuse“ peale. Töö sotsialismimaal on nõukogude kodanike esmajärguline eluline vajadus. Raskest, sunniviisilisest ja põlatud tööst, milline ta oli ja on kapitalistlikus ühiskonnas, on töö NSV Liidus muutunud au, kuulsuse, vapruste ja kangelaslikkuse asjaks.

Sotsialistliku tootmise aluseks ei ole mitte kasusaamise himu, vaid tööliste ja talupoegade, kogu sotsialistliku ühiskonna elulised huvid.

„Inimesed ei tööta meil ekspluataatorite jaoks, mitte muidusööjate rikastamiseks, vaid iseendale, oma klassile, oma nõukogude ühiskonnale, kus võimul on töölisklassi paremad inimesed.“²

¹ K. Marx ja F. Engels, Teosed, V kd., lk. 173—174 (v. k.).

² J. Stalin, Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 471.

Just sellepärast muutus Nõukogude Liit massilise töökangelaslikkuse maaks. Oma kõige kõrgemaks moraalseks kohuseks peab nõukogude rahvas töödistsipliini järgimist ja tugevdamist, ausat, sotsialistlikku suhtumist töösse.

Hoolitsus ühiskondliku omandi suurendamise ja kaitsmise eest, tööviljakuse tõstmise eest, sotsialistliku riigi tugevdamise eest on muutunud nõukogude inimeste igapäevaseks vajaduseks.

„Kommunism,“ ütles V. I. Lenin, „algab seal, kus ilmneb reatöölise ennastsalgav ja rasket tööd võitev hool tööviljakuse suurendamise eest, iga puuda vilja, söe, raua ja teiste saaduste hoidmise eest, mis ei lähe mitte töötajale isiklikult ega nende „lähedastele“, vaid „kaugeile“, s. o. kogu ühiskonnale tervikuna, kümnetele ja sadadele miljonitele inimestele...“¹

Niisugune suhtumine töösse ja sotsialistlikku omandisse on iseloomulik meie maa töötajate rõhuvale enamikule. Nõukogude inimeste praktiline tegevus, mis on suunatud kommunismi ülesehitamisele, on vastuolus kõigi religioossete dogmade ja õpetustega, mis määratlevad tööd kui „jumala nee dust“.

Vihkamise ja põlguse vaimust on läbi imbinud kõik religiooni õpetused suhtumisest naisesse.

Religioosseid õpetusi sisaldavad raamatud — piibel, ta'imud, koraan, väljendades ekspluataatorlike klasside ideoloogiat, on täis kõige alatumaid ja kõige vastikumaid manitsusi naiste suhtes.

Neis „pühades“ raamatutes nimetatakse naist „oma mehe orjaks“, „tema majapidamise koeraks“ jne.

Juudi rabid koostasid erilise palve, milles usklik mees peab iga päev tänama jumalat, et ta ei loonud teda naiseks.

Muhamedi mullad võrdsustavad naist majapidamistarvetega, keda võib vahetada, müüa ja isegi hävitada.

Mullad sisendavad muhamediusulistele, et naine on olend, kes ei vääri jumala tähelepanu, ja et tema hingamine on jumalavallatu, sellepärast peab ta katma oma nägu erilise kattega — faraandžaga, tšaadroga, tšatšvaniga.

Ristiusu vaimulikud on loonud hulga kombeid, mis alandavad naise inimväärikust. Naist kujutatakse kui olendit, kes kehastab kõike pahelist ja patust.

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 402.

Nende õpetuste alusel andis rooma paavst Innocentius VIII (XV sajandi lõpul) välja erilise ukaasi (bulla) naise ja „kurja-vaimu“ vastastikuse seose väljajuurimise kohta.

Selle paavsti ukaasi alusel lõõmasid peaaegu kolme sajandi vältel Euroopas tuleriidad, millel kiriku poolt põletati ligi 9 miljonit mitte milleski süüdi olevat naist. Sajandite vältel on kirik jutlustanud ja jutlustab ka praegu kapitalistlikes maades naiste majanduslikust ja poliitilisest ebavõrdsusest. Kapitalistliku maailma seadusi, mis alandavad naist, kinnitades tema täielikku õigusetust, ülistab kirik kui jumala poolt läkitatuid.

Lugematutes vanasõnades ja kõnekäändudes, mis alandavad ja häbistavad naist, soovitades teda peksa ja teda mitte uskuda, on tunda reaktsioonilise kiriku mõju.

Kogu häbi, kõigi alanduste eest, mida kapitalism laseb osaks saada naistele, õpetab kirik andeks andma oma vaenlastele, armastama neid ja palvetama nende eest.

Suur proletaarne kirjanik M. Gorki kirjutab, et naisel „...on eriti hästi vaja teada, et kirik on tema ürgne, väsimatu ja kõige julmem vaenlane“.¹

Sotsialistlik ideoloogia on otsene vastand usu reaktsioonilisele õpetusele naise suhtes.

Nõukogude võim hävitas oma olemasolu esimestest päevadest alates kodanlikud seadused, mis asetasiid naise alandavasse olukorda ühiskonnas.

„Kahe aasta jooksul,“ kirjutab V. I. Lenin 1919. aastal, „tegi nõukogude võim ühes kõige mahajäänumatest maadest Euroopas naise vabastamiseks, tema võrdsustamiseks „tugevama“ poolega nii palju, kui kogu maailma eesrindlikud, haritud, „demokraatlikud“ vabariigid 130 aasta jooksul ühtekokku.“²

Müüdavate kodanlike paberimäärijate hiilgavad fraasid ja silmakirjalik sõnadetegemine tsivilisatsioonist, naise haridusest kapitalismimaades sobivad täielikult kokku alatute, metsikult toorete seadustega, mis võtavad naiselt võrdõigusluse ja alandavad tema inimväärikust.

Ainult sotsialismimaal on esmakordselt maailma ajaloos naine ühiskonna võrdõiguslik liige. Need õigused on kindlustatud naistele meestega võrdse õiguse andmisega tööle ja töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele.

¹ A. M. Gorki, Usust. Artiklite kogumik. „Molodaja Gvardija“, 1937, lk. 58 (v. k.).

² V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 100 (v. k.).

Nõukogude valitsus hoolitseb emade- ja lastekaitse eest, võimaldab naisele raseduse ajal puhkust töötasu säilitamisega, organiseerib laialdase sünnitusmajade, lastesõimede ja -aedade võrgu.

Ümbritsetud kommunistliku partei ja Nõukogude riigi pideva hoole ja tähelepanuga, võtavad naised võrdsetel mees- tega aktiivselt osa kommunismi ülesehitamisest.

Kirikutegelased ja sektandid kinnitavad, et usk on kõlbluse allikas, et tema suunavat inimesi heale jne.

Silmakirjalikult lobisedes kõrgest moraalist, õpetavad religiooni jutlustajad usklikke, et ainult usulisel alusel on võimalik inimestes kasvatada humaansust, inimarmastust. Sealjuures viitavad kirikutegelased usu moraalsele „õpetusele“ — „armasta oma ligimest“. Tähelepanelikul vaatlemisel aga osutub, et usu moraalsel õpetusel „armasta ligimest“ mitte ainult ei ole midagi ühist tõelise inimarmastusega, vaid et ta on isegi vaenulik sellele.

Ligimesearmastus on iseendast õilis tunne. Aga usulises mõistes on ligimesearmastusel töötavale rahvale vaenulik mõte.

Usu seisukohalt on inimesed jumala ees võrdsed. Tähendab, sinu ligimeseks on sinuga ühte usku inimene. Kes on see inimene? Pankur, mõisnik, kapitalist, kaupmees või mõni teine muidusööja, kes elab võõra töö arvel. Kui nad on sinuga ühte usku, siis on nad sinu „ligimesed“ ja, järelikult, neid on vaja armastada. Säärane on tegelikult usu moraalinõue.

Kirikutegelased ja sektandid räägivad liigutavalt oma kogudusele:

„Näete, millist kõrget kõlblist kohustust kasvatab usk inimeses: ta õpetab teda mitte ainult „armastama ligimest“, vaid ka andeks andma oma vaenlastele. Kas see siis ei ole inimarmastuse ja üleva moraali avaldus?“

„Armastage oma vaenlasi,“ õpetab evangeelium, „õnnistage neid, kes teid neavad, tehke head neile, kes teid vihkavad, ja paluge nende eest, kes teile ülekohtu teevad ja teid taga kiusavad.“

See tähendab — armastage neid, kes halastamatult eksplua- teerivad, võtavad ära leivatüki ja elu, — mõisnikke ja kapitaliste.

Selle jutluse sotsiaalne ülesanne seisab selles, et lepitada töötavat rahvast oma orja-olukorraga. Oma magusa ja läbini silmakirjaliku jutlustamisega püüavad kultuseteenrid sisen-

dada töötavale rahvale armastust ekspluataatorite vastu ja sellega maha suruda klassivõitlust.

Kapitalistlike maade töölised tunnevad viha selle üle, et kapitalistid ja mõisnikud imevad neist verd, võtavad õiguse nende poolt tööga teenitud leivatükile, nad katsuvad selga välja sirutada ja ekspluataatorite võimu igaveseks maha heita. Kirikutegelased aga ütlevad neile: „Mis te, jumalavalatud, mõtlete? Kelle vastu te üles tõusete? Te tõusete jumala enda vastu. Kristus on ju õpetanud meid: „Sulased, alluge kõiges oma isandatele, mitte ainult lahketele, vaid ka karmidele.““ Ules tõusta orjastajate vastu tähendab vastu hakata jumalale. Ja uskudes kirikutegelase sõnu, töötav rahvas, häbistatud ja alandatud oma tunnetes, tihti leppis raske saatusega.

Suur proletaarne kirjanik M. Gorki, andes väarika vastu-
lõõgi pappidele preestrikuubedes ja ilma selleta, kes süüdis-
tasid teda „vihkamise jutlustamises“, kirjutas:

„Süüdistades mind selles, et ma „jutlustan vihkamist“, te soovitate mulle „propageerida armastust“. Teie, nähtavasti, peate mind võimeliseks sisendama töölistele: armastage kapitaliste, kuna nad õgivad teie jõudu, armastage neid, kuna nad mõttetult hävitavad teie maa aardeid, armastage inimesi, kes raiskavad teie rauda relvade valmistamiseks, mis hävitavad teid, armastage lurjuseid, kelle tahtel teie lapsed kõngevad näljast, armastage neid, kes hävitavad teid oma rahu ja kül-
luse eest, armastage kapitalisti, kuna tema kirik hoiab teid rumaluse pimeduses.“¹

„Vaenlaste armastamise“ jutlustamine on inimvihkamise jutlustamine. Tõelise inimarmastuse, tõelise humaansuse sisuks on põletav viha töötava rahva vaenlaste vastu, inimkonna vaenlaste vastu. Töötava rahva viha inimkonna vaenlaste vastu, ekspluataatorite vastu, kes õhutavad vallutuslikke, imperialistlikke sõdu, on püha ja õilis tunne.

Nõukogude Liidu töötav rahvas teab revolutsioonilise võitluse ja sotsialismi ülesehitamise kogemustel, et võit vaenlaste üle saavutatakse mitte armastuse jutlustamisega nende vastu, vaid karmi võitlusega kõigi rahvavaenlaste vastu.

Viha vaenlaste ja äraandjate vastu, kes kipuvad kallale sotsialismi suurtele võitudele, on nõukogude inimeste, oma sotsialistliku kodumaa tuliste patriootide, õilis ja püha tunne.

¹ A. M. Gorki, Usust. Artiklite kogumik. „Molodaja Gvardija“, 1937, lk. 21 (v. k.).

Artiklis „Proletaarne vihkamine“ kirjutab M. Gorki:

„Nõukogude sotsialistlike vabariikide tõeline, aus revolutsioonäär tingimata kannab endas teadlikku, aktiivset, kangelaslikku vihkamist oma alatu vaenlase vastu. Meie õigus teda vihata on küllalt hästi põhjendatud ja õigustatud.“¹

Ei saa võita vaenlast, ütleb seltsimees Stalin, kui ei õpi teda vihkama kogu hinge jõuga.

Inimkonna ajalugu ei tea juhus, millal usk oleks päästnud „kannatava“ inimese, „oma ligimese“ ekspluateerimisest, rõhumisest, ebaõigsusest, vaesusest ja näljast.

Vastupidi, usuteenrid kõigil aegadel tormasid needustega nende peale, kes püüdsid protesteerida kapitalistliku ühiskonna ebainimlike kordade vastu. Niisamuti toimivad kirikutegelased kapitalistlikes maades ka tänapäeval, kutsudes töötavat rahvast üles alandlikkusele, kannatlikkusele ja orjalikule sõnakuulmisele.

Kommunismile, töötavale rahvale vaenulik on usulise sallimatuse tunne, mida kirikutegelased kasvatavad ühte usku inimestes teiste religiooniõpetuste järgijate vastu.

Iga usk sisendab oma järgijatele, et ainult tema on jumala poolt ilmutatud ja et tema jumal on tõeline; kõik teised usundid ja teised jumalad aga on eksimuseks ja sellele usule vaenulikud. Sel teel üks usk kihutabki usklikke teise usu poolehoidjate vastu.

Muhamedi usukultuse teenrid õpetavad, et kõik halb maailmas tuleb kristlastelt ja paganailt, ja kui neid hävitada, siis see on jumala meelepärane tegu.

Muhamediusuliste „püha“ raamat — koraan — õpetab Muhamedi järelkäijaid, kuidas on vaja arveid õiendada teiste usundite esindajatega. „Tapke neid, võtke vangi, piirake nende linnu ja varitsege neid salaja.“

Samasugune kurjus ja vihkamine kõlab ristiusu õpetusest teist usku inimeste suhtes:

„Issand, löö hambad välja nende suust, purusta, issand, lõvide (s. t. teist usku inimeste. — P. K.) lõualuud. Rõõmustab õiglane, kui näeb kättetasumist, peseb oma jalgu jumalavallatute veres.“

Uleskutse „lüüa välja hambad“ teiseusulistel on kirikutegelaste ususümboliks ka tänapäeval. Ristiusu kirik, muutudes valitsevaks kirikuks Euroopas, hävitas tule ja mõõgaga

¹ A. M. Gorki, Usust, Artiklite kogumik, „Molodaja Gvardija“, 1937, lk. 18 (v. k.).

inimesi, kes tunnistasid teist usku. XV sajandil lõi ta erilise kohtu (inkvisitsioonikohtu) teiseusuliste hävitamiseks, samuti inimeste, kes teisiti tõlgitsesid evangeeliumi ja eitasid ristiusu dogmade pühadust (ketserid).

Ristiusu kiriku õudseid kuritegusid varjasid silmakirjalikud sõnad „armastusest ligimese vastu“. Inkvisitsiooni lippudele oli kirjutatud „halastus ja õiglus“. Barbaarset hukkamist — põletamist tuleriidal — õigustasid inkvisiitorid sellega, et „püha kirik“ on verevalamise vastu.

Vene õigeusu kirik, olles tsarismi ajal valitsevaks kirikuks, kihutas oma järelkäijad teist usku inimeste vastu. Kasvatades usulist sallimatust ja vaenu teiseusuliste vastu, teostavadki kirikutegelased sellega ekspluataatorlike klasside tahet, kes on huvitatud sellest, et lõhestada töötavat rahvast, mitte võimaldada tal ühineda ühiseks võitluseks oma vabanemise eest kapitalistlikust orjusest.

Abistades iga ajajärgu ekspluataatoreid, on usk kasvatanud ja kasvatab töötajates rahvastevahelist umbusaldust ja vaenu.

Õigeusk ja õigeusu kirik, püüdes varjata töötava rahva hulkade vaesuse ja nälja tõelisi põhjusi, kihutasid oma usu poolelhoidjaid teiseusuliste vastu (näiteks juudi pogrommid, tatarlaste-armeenlaste tapatalgud tsaari-Venemaal), kuulutades kõigi kannatuste ja hädade süüdlasteks teiseusulisi. Lobisedes inimeste võrdsusest, pole usk ja kirik mitte kunagi välja astunud ega astu välja rahvusliku rõhumise vastu kapitalistlikes maades. Ameerikas näiteks pole ei ristiusu ega ka protestandi ja katoliku kirik ühtegi sõna öelnud neegrите kaitseks, kellest suurem osa on ristiusulised.

Ameerika kodanlusel, olles õigeusklik kristlane, ei ole midagi selle vastu, et silmakirjalikult lobiseda „armastusest ligimese vastu“, kuid neegrit ta inimeseks ei pea. Ta ei või isegi sallida, et neeger elaks temaga ühes majas, sõidaks temaga ühes raudteevagunis või trammis, võiks koos temaga külastada kino või teatrit. Iga ameeriklane võib karistamatult irvitada neegri üle ja isegi tappa ta.

1949. aasta novembris teatas ameerika ajakirjandus, et Birminghami linnas (Alabama osariigis) tappis trammikonduktor lasuga revolvrüst neegri Williamsi selle eest, et Williams katsumis võtta istet trammi selles osas, mis on määratud valgetele reisijatele. Politsei teatas, et ta ei või konduktorit areteerida, kuna Birminghamis on konduktoritel lubatud kanda relva „enesekaitseks“.

Säärased arveteõiendamised neegritega on Ameerikas tavaline nähe. Neegri tapmise eest ei võta politsei mõrtsukat vastutusele. „Ligimese armastuse“ jutlustajad pole kordagi välja astunud nende alandamiste, irvitamiste ja metsikuste vastu enam kui 13-miljonilise neegrielanikkonna suhtes Ameerikas. See on täiesti arusaadav. Väljaastumine neegrite kaitseks oleks väljaastumine imperialismi ideoloogia ja poliitika vastu, usk aga on olnud ja jääb ekspluataatorlike klasside ideoloogia koostusosaks.

Ainult meie sotsialistlikul maal ja rahvademokraatia maades on kindlustatud rahvaste tõeline võrdsus. Tänu leninlik-stalinlikule rahvuspoliitikale ja bolševike partei määratu suurele kasvatustööle on meil nõukogude võimu aastail loodud rahvaste purustamatu stalinlik sõprus.

Seda sõprust on ülistanud oma värssides Kasahstani rahva-
luuletaja Džambul:

Seal, kus kunagi piits tantsis timuka käes,
nüüd, kui vaatad, siis igalpool sõprust vaid näed,
ja me ühele isale poegadeks;
koos me võitmatuks sõpruseks liitunud käed!

Nüüd on kadunud õudne ja tume maa,
süütu veri kus voolas kord ojana,
maa, kus valitses huntide seadus karm,
ja kus tapeti ligimest kiskjatena.

Stalin — päike, meid kõiki soojendab ta,
igaüks räägib teise kui sõbraga.
Priiust, õnne ja rõõmu meie maa
annab kõigile lastele võrdsena.

Vastandlikult kapitalistlikule maailmale ei salli nõukogude rahvaste sõpruse ideoloogia mitte mingisuguseid rahvuslikke ega rassilisi erandeid.

Kuuteistkümmne nõukogude vabariigi rahvad elavad ühtse vennaliku tööperena, näitavad ajaloos ennenägematut sotsialistlike rahvaste sõpruse ja koostöö eeskujuna.

Armastus kodumaa vastu ja meie maa rahvaste sõprus on elustava nõukogude patriotismi sügavamaiks allikaiks.

Nõukogude patriotismi klassikalise iseloomustuse andis seltsimees Stalin oma ettekandes 6. novembril 1944. aastal:

„Nõukogude patriotismi jõud seisab selles, et tema aluseks ei ole rassilised või rahvuslikud eelarvamused, vaid rahva sügav ustavus ja truudus oma Nõukogude Kodumaale ja kõigist meie maa rahvustest töötajate vennalik koostöö. Nõu-

kogude patriotismis ühinevad harmooniliselt rahvaste rahvuslikud traditsioonid ja kogu Nõukogude Liidu töörahva ühised elulised huvid. Nõukogude patriotism ei killusta, vaid vastupidi, liidab kõik meie maa rahvad ja rahvused ühtseks vennalikuks pereks. Selles peitub Nõukogude Liidu rahvaste vankumatu ja üha tugevneva sõpruse alus. Samal ajal austavad NSV Liidu rahvad välisriikide rahvaste õigusi ja sõltumatust ning on alati valmis olnud naaberriikidega rahu ja sõpruses elama. Selles tuleb näha meie riigi ja vabadust-armastavate rahvaste kasvavate ja tugevnevate sidemete alust.“¹

Nõukogude inimene, ükskõik missugusesse rahvusse ta ka kuulub, on uhke selle üle, et ta on suure Nõukogude Liidu kodanik.

Nõukogude Liidu rahvaste moraalne ja poliitiline ühtsus, elustav nõukogude patriotism, sõprus ja vennalik koostöö, mis kujunesid välja sotsialismi ülesehitamise aastatel, tegid läbi raskeid katsumusi Suure Isamaasõja aastail ja näitasid oma suurt vastupidavust.

Nõukogude rahvaste sõpruse ideoloogia sai täieliku võidu metsiku natsionalismi inimvihkamise ideoloogia üle ja saksa fašismi rassilise vihavaenu üle. Meie maa rahvaste vennalik koostöö tugevneb veel enam kommunistliku ühiskonna edukas ülesehitustöös.

Niisiis, mitte usk, vaid kommunism on rahvaste tõelise vendluse ja inimarmastuse kandjaks.

Kommunistlik humaansus on kõigi rahvaste tõeline võitlus ühiskonna revolutsioonilise ümberkujundamise eest, kus ei ole ruumi orjastamisele ja inimese ekspluateerimisele teise inimese poolt.

Inimvihkamisest ja vaenust ühiskonna vastu on läbi imbutanud kõik usuteenrite õpetused suhtumises teadusesse ja haridusse.

Kogu ajaloo kestel on kirik levitanud ja levitab ka praegu teadusevastaseid vaateid maailmale. Tule ja mõõgaga õiendas ta arveid iga vaba ja julge teadusliku mõttega, mis aitas inimest vallutada loodusjõude.

Ristususe kirik õiendas sajandite vältel halastamatult arveid õpetlastega, kes ei tahtnud pooldada teadusevastaseid, silmanähtavalt absurdseid usulisi vaateid maailmale.

¹ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast. Tallinn, 1946, lk. 129—130.

Katoliku kirik kiusas taga poola õpetlast Nikolai Kopernikust (1473—1543). Kopernikus eitas usulist kujutlust Maast kui maailma keskusest ja tõendas teaduslikult, et Maa on planeet, mis pöörleb oma telje ümber ja koos teiste planeetidega tiirleb Päikese ümber.

Rooma paavsti poolt oli Kopernikuse õpetus keelatud, tema raamat aga „Taevakehade liikumisest“, milles kirjeldati uut maailmasüsteemi, põletati ära.

Kopernikuse järglane itaalia filosoof Giordano Bruno (1548—1600) võeti oma teaduslike vaadete eest maailmale katoliku munkade poolt kinni ja heideti vanglasse. Kaheksa aasta vältel piinasid kirikutegelased G. Brunot inkvisitsiooni piinakambrites, selle järel aga andsid ta üle võimude kätte, paludes silmakirjalikult „toimida temaga võimalikult pehmelts ja ilma verevalamiseta“. Kiriku keeles see tähendas — elusalt ära põletada. 17. veebruaril 1600. aastal Roomas, Lillede väljakul, põletati julge mõttevabaduse eest võitleja Giordano Bruno tuleriidal.

Nii õiendasid „ligimesearmastuse“ jutlustajad arveid kõikidega, kes tahtsid tundma õppida looduse arenemise tõeliselt teaduslikke seadusi.

Võitlus teaduse vastu ei ole iseloomulik mitte ainult katoliku kirikule, vaid üldse igale usundile.

Venemaal valitsenud õigeusu kirik kiusas julmalt taga eesrindlikku vene teadust. Tuntud vene majandusteadlane ja publitsist Possoškov, kes energiliselt kaitses Peetri reforme ja paljastas kiriku reaktsioonilist osa, suleti vanglasse, kus ta ka suri.

1757. aastal keelati sinodi ukaasi alusel ära teos, milles oli öeldud, et „maakera pöörleb, päike aga seisab paigal ja kuu käib maakera järel“. XIX sajandi algul oli Kaasani ülikoolis keelatud geoloogia õppimine, kuna see teadus on „pühakirjaga“ vastuolus. 1903. aastal keelati tuntud vene teadlase I. I. Metšnikovi raamat „Nelikümmend aastat ratsionaalse maailmavaate otsimisel“, mis paljastas müstikat ja papimeelsust. Kirikutegelased pidasid visa võitlust Timirjazevi, Mitsšurini ja teiste eesrindlike vene teadlaste vastu.

Usk, ükskõik mis vormis ta ka esineks, on olnud ja jääb alati teaduse kõige õelamaks vaenlaseks. Tänapäeva usulised organisatsioonid ei eita avalikult teadust, teesklevad end olevat tema sõbrad ja kaitsjad, kuid tahavad, et ta täielikult alluks usule ega eitaks usu reaktsioonilisi vaateid loodusest ja ühiskonnast.

Rooma paavst Pius XII kirjutas 1939. aastal oma läkituses: „Kirik on teaduse sõber, ta austab tema vabadust, tema meetodeid ja printsiipe, ja segab ennast vahele ainult selleks, et päästa teda eksimisest usu vastu.“

Kirik on tõstnud harimatuse vagaduse ja kuulsuse astmele. „Harimatus on vagaduse ema,“ ütles rooma paavst Gregorius I.

Moskva metropoliit Filaret, kes XIX sajandi keskpaiku tõestas, et pärisorjus on jumala poolt määratud, võrdsustas kirjandust ja kunsti kõrtsiga ja pidas neid rahvale kahjulikuks.

„Kirjandus, näitemäng, viin mõjuvad hukutavalt ühiskonna moraalile,“ kirjutas Filaret. Järelikult, mida vähem inimene teab, mida harimatut ta on, seda „moraalsem“ ta on.

Teadmisi, teadust, kunsti on kirik alati pidanud suureks paheks ja patuasjaks. Jumal tasub „teises maailmas“, nagu õpetavad kirikutegelased, mitte teadmiste, vaid usu järgi. „Selle maailma tarkus on meeletus jumala ees.“ „Kes suurendab teadmisi, suurendab ka muret.“

Säärastest teadusele ja teadmistele vaenulikest õpetustest on läbi imbunud kõik religioossed maailmavaated. Vaenu jutlustamine teaduse ja hariduse vastu on ekspluataatorite huvide väljenduseks. Kapitalistile on vaja harimatuid, sõnakuulelikke ja vaikseid inimesi, nagu „jumalatalled“, sest ebakultuurset inimest ei ole raske hirmutada igasuguste mõtetustega ja teda on kergem ekspluateerida.

Sisendades usklikele, et „ilma jumalata ei pääse kuhugi“, löid kirikutegelased suure hulga igasuguseid „spetsialiste“, „pühakuid“, kel olevat „imetegev“ jõud, mis asendab igasugused teadmised. Usk õpetab, et inimene oma igapäevastes palvetes nimetaks ennast alandavate hüüdnimedega, rüvetaks ennast ja usuks ainult jumalasse, imedesse. Ta alandab inimest, paneb teda sõltuvusse olematust jumalast, nõrgestab tema võitlustahet.

Vastandlikult usule kutsub kommunism inimest üles sügavmini uurima looduse ja ühiskonna arenemise seadusi ja kasutama neid teadmisi oma revolutsioonilises praktilises tegevuses ühiskonna ümberkujundamisel töötava inimkonna huvides.

Muutes kommunismi ideed tegelikkuseks, teostas nõukogude rahvas Lenini-Stalini partei juhtimisel omal maal tõelise kultuurirevolutsiooni ning tõusis tänapäeva eesrindliku teaduse ja kultuuri lipukandjaks.

Tsaari-Venemaal, kus laialdaselt levitati usku ja kus kooliõpetajaid oli mitu korda vähem kui usukultuse teenreid, oli töötavalt rahvalt faktiliselt võetud õigus haridusele.

Kolmveerand riigi elanikkonnast oli täiesti kirjaoskamatu, 40 rahvusel ei olnud oma kirjakeelt. 91-es kõrgemas õppeasutuses õppis 112 000 aadlike, kaupmeeste, töösturite, pap-pide ja kulakute last. Kõrgemates koolides ja keskkoolides töötava rahva lapsi peaaegu ei olnud.

„Niisugust metsikut maad,“ kirjutas V. I. Lenin, „kus rahvahulgad oleks nii paljaks röövitud hariduse, valguse ja teadmise poolest, — niisugust maad pole Euroopas jäänud ühtegi, peale Venemaa.“¹

Samasugust olukorda võib märgata praegu Ameerika Ühendriikides. Käesoleval ajal on Ameerika Ühendriikides täiskasvanute hulgas rohkem kui 20 miljonit kirjaoskamatut, kooliealiste laste hulgast on 6 miljonil, s. o. 20 protsendil võetud võimalus õppida koolides. 1950. aastal eraldas Ameerika Ühendriikide valitsus haridusele ja tervishoiule riigieelarvest ainult 2 protsenti, sõjalistele vajadustele aga 76 protsenti eelarvest.

Sotsialismi ülesehitamise aastail on Nõukogude Liidus kirjaoskamatus täielikult likvideeritud, on ellu viidud üldise kohusliku alghariduse seadus. 1949. aastast alates asus meie kodumaa teostama üldist kohuslikku seitsmeklassilist haridust.

Käesoleval ajal töötab NSV Liidus üle 220 tuhande alg- ja keskkooli. Laialdase hoo on meie maal võtnud tehnikumide ja teiste erioõppeasutuste ehitamine. Nõukogude alg-, seitsmeklassilistes ja keskkoolides, tehnikumides ja teistes keskastme õppeasutustes õpib 37 miljonit inimest. Nõukogude Liidus töötab 880 kõrgemat õppeasutust, mis asuvad enam kui 250-es meie maa linnas. Kõrgemates õppeasutustes õpib 1 miljon 247 tuhat üliõpilast. Ainuüksi meie kodumaa pealinnas Moskvas õpib rohkem üliõpilasi kui Inglismaal ja Prantsusmaal kokku.

Laste ja noorsoo vaimse nüristamise tööriistast, milleks kool oli tsaari-Venemaal ja on praegu kapitalistlikes riikides, on ta bolševike partei ja Nõukogude valitsuse hoolitsusel muudetud igakülgseks arenenud inimeste võimsaks kasvatusvahendiks, kes on vabad usulistest eelarvamustest ja ebasusust, julged võitlejad kommunismi eest.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 19. kd., lk. 115 (v. k.).

„Meie kool,“ ütles V. I. Lenin, „... peab andma noorsoole teadmiste alused, peab andma oskuse ise välja arendada kommunistlikke vaateid, peab tegema neist haritud inimesed.“¹

Suur Stalin õpetab sotsialismimaa uut sugupõlve visalt õppima, vallutama teadusalaseid teadmisi.

„Et ehitada,“ ütles seltsimees Stalin ULKNU VIII kongressil, „on tarvis teada, on tarvis vallutada teadus. Et aga teada, on tarvis õppida. Õppida visalt, kannatlikult...“

Meie ees seisab kindlus. Seda kindlust nimetatakse teaduseks selle rohkearvuliste teadmisharudega. Selle kindluse me peame vallutama iga hinna eest. Selle kindluse peab vallutama noorsugu, kui ta tahab olla uue elu ehitaja, kui ta tahab saada vana kaardiväe tõeliseks vahetuseks.“²

Nõukogudemaal on loodud kõik tingimused rahva loovate jõudude arendamiseks. Iga andekas inimene, kes on ustav Lenini-Stalini partei ideedele, iga novaator tööstuse ja põllumajanduse alal on ümbritsetud rahva hoole ja armastusega. Neile osutavad igakülgset abi meie partei ja Nõukogude valitsus.

Stahaanovlased ja põllumajanduse eesrindlased annavad maailmas seninägematuid tööviljakuse rekordeid. Eesrindlike kogemuste levitamise eesmärgil peavad nad loenguid, esinevad ettekannetega, kirjutavad brošüüre.

Nõukogude teadlased lahendavad edukalt ülesannet, mis on püstitatud seltsimees Stalini poolt, — lähemal ajal mitte ainult järele jõuda teaduse saavutustele väljaspool meie maa piire, vaid need ka ületada. Lühikese aja jooksul lahendasid meie teadlased aatomienergia saamise saladuse.

Kasvatatud bolševike partei poolt teadusliku, materialistliku maailmavaate vaimus, ei oota nõukogude inimesed looduselt armuande, ei jää lootma imele, vaid kujundavad teaduse saavutustele tuginedes loodust ümber.

Looduse alistamise kujukaks näiteks nõukogude inimeste poolt on looduse ümberkujundamise suure stalinliku plaani teostamine. NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee määrus 20. oktoobrist 1948 „Põllukaitse metsaistandike rajamise, heinavälja-külvikordade sisseseadmise, tiikide ja veehoidlate ehitamise plaanist suurte ning püsivate saakide kindlustamiseks NSV Liidu Euroopa-osa stepi- ja metsastepirajoonides“ kujutab endast looduse ümberkujundamise hiig-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 550.

² J. V. Stalin, Teosed, 11. kd. Tallinn, 1951, lk. 75—76.

laslikku plaani ja märgib endaga ära uue etapi meie sotsialistliku ühiskonna tootlike jõudude arenemises.

Kolme viisaastaku jooksul kattub hiiglasuur maa-ala, mis võtab enda alla 120 miljonit hektaari, põllukaitse metsaistandike võrguga. Selle suure maa-ala läbib 8 riiklikku kaitsemetsavööndit üldise ulatusega 5320 kilomeetrit; see on 2000 kilomeetrit pikem kui vahemaa Moskvast Taškendini. Siia ehitatakse üle 44 tuhande tiigi ja veehoidla.

Töömahukate protsesside mehhaniseerimise eesmärgil loob riik 570 kaitse-metsajaama, mis saavad tuhandeid traktoreid, spetsiaalseid masinaid ja riistu seemne külvamiseks, istikute mahapanemiseks, metsa eest hoolitsemiseks jne.

Võitlusesse looduse ümberkujundamise hiiglasliku plaani täitmise eest on lülitunud kümned tuhanded kolhoosid, kaks tuhat suurt sovhoosi ja üle kolme tuhande masina-traktori-jaama, mis on varustatud küllaldaselt ajakohaste põllumajandusmasinatega.

Ajavahemikul 1948—1950 külvati ja istutati 1 miljon 350 tuhat hektaari metsa; ehitati ja taastati palju tiike ja veehoidlaid, neist 1950. aastal 760 tuhande hektaarilisel maa-alal. 1950. aasta põllukaitse metsaistandike plaan ületati.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus Kuibõševi ja Stalingradi hüdroelektrijaamade ehitamise kohta Volgal, mis toodavad igal aastal kuni 20 miljardit kilovatt-tundi elektrienergiat, s. t. üle kümne korra rohkem kui revolutsiooniaelse Venemaa kõik elektrijaamad kokku, Kaspia-äärsete rajoonide niisutamise kohta, Dnepri jõel Kahhovka hüdroelektrijaama ehitamise kohta, Lõuna-Ukraina ja Põhja-Krimmi kanalite ehitamise ning Ukraina lõunarajoonide ja Krimmi põhjarajoonide maade niisutamise kohta, Turkmeenia peakanali Amu-Darja—Krasnovodsk ehitamise kohta, Lääne-Turkmeenia tasandiku Kaspia-äärsete lõunarajoonide, Amu-Darja alamjooksu ja Kara-Kumi kõrbe lääneosa maade niisutamise kohta, Volga—Doni laevatava kanali ehitamise ning Rostovi ja Stalingradi oblasti maa-alade niisutamise kohta on grandioosne looduse ümberkujundamise stalinlik plaan, mis on suunatud meie sotsialistliku kodumaa edasiseks majanduslikuks õitsenguks.

Turkmeenia peakanali pikkus on ette nähtud 1100 kilomeetrit. Sellele ehitatakse kolm hüdroelektrijaama üldvõimsusega sada tuhat kilovatti.

Need grandioossed irrigatsiooniehitused niisutavad 1 miljon 300 tuhat hektaari uut maad, mis on enamasti määratud

puuvillakasvatamisele, annavad vett kuni 7 miljonile hektaarile Kara-Kumi kõrbe karjamaadele, varustavad täielikult veega Lääne-Turkmeenia elanikkonda ja tööstusettevõtteid, võimaldavad rajada kaitse-metsaistandusi ja kinnistavad kuni poole miljoni hektaarilisel maa-alal liiva.

Ainult sotsialistlik kord võimaldab ellu viia looduse ümberkujundamise hiiglaslikke plaane, Lääne-Turkmeenia veetute kõrbete, Kaspia-äärsete rajoonide, Rostovi ja Stalingradi oblasti, Lõuna-Ukraina ja Krimmi põhjaosa kuivade maa-alade muutmise suuri saake andvateks põldudeks ja viljapuuaedadeks, rikasteks karjamaadeks ja kõrge produktiivsusega loomakasvatuse piirkondadeks.

See kõik sai võimalikuks selle tõttu, et Lenini-Stalini partei väsimatult hoolitseb nõukogude rahva heaolu tõstmise eest, aitab teda vallutada teadusalaseid teadmisi ja kasutada neid loodusjõudude alistamiseks.

Nõukogude teadus on tõeline rahvalik teadus, ta teenib töötava rahva huve ja on suunatud sellele, et muuta meie kodumaa veel võimsamaks ja kaunimaks.

Nõukogude teaduse saavutused looduse ümberkujundamisel paljastasid lõplikult usu absurdsed väited, nagu oleks taimestik ja loomastik loodud jumala poolt ja eksisteerivad muutumatu sajandist sajandisse. Eesrindliku agrobioloogia alusel näitasid nõukogude inimesed, et taime- ja loomaorganismide elutingimuste muutmisega muutub nende organismide loomus, nende pärilikkus, saadakse täiesti uued loomatõud ja taimeliigid.

I. V. Mitšurin lõi üle 300 uue kõrgesaagilise kultuurtaime sordi, mis kergesti taluvad karme kliimatingimusi ja annavad väga maitsvaid vilju.

Akadeemik T. D. Lõssenko rikastas sotsialistlikku põllumajandust uute tähelepanuväärsete saavutustega. Teraviljakultuuride jaroviseerimine, suvine kartuli mahapanek põuastes lõunarajoonides, uued talinisu- ja puuvillasordid, hirsiljakuse tõstmise abinõud jt. viisid kaugele edasi nõukogude põllunduskultuuri.

Nõukogude agrobioloogia edusammude tulemusel sai võimalikuks suvinisu kasvatamine kagus (Vologda ja Kirovi oblastis), talirukki kasvatamine aga põhjas kuni põhjapolaarjooneni.

Nõukogude karjakasvatajad, juhindudes mitšuurinliku teaduse põhimõtetest, lõid rea kõige hinnatavamaid lamba-, sea-, hobuste ja veiste tõuge.

Meie maa kolhoosid ja sovhoosid, relvastatud mitšuurinliku teadusega, taotlevad sotsialistlike põldude veel suuremat viljakust ja loomakasvatuse produktiivsust.

Nõukogude rahvas tunneb õigusega uhkust eesrindliku nõukogude teaduse üle, mis aitab tal kommunismi ehitada.

Vastandlikult kodanlikule maailmale oma degradeeruva teadusega ja laostunud kultuuriga toimub sotsialismimaal lakkamatu ja järjest kasvav teadusliku mõtte, kirjanduse ja kunsti arenemine.

Samal ajal kui imperialistlikes maades kirjandus ja kunst ülistavad inimvihkamist, müstikat, moraalilagedust, langust, propageerivad vallutussõdu, esinevad nõukogude kunst ja kirjandus rahu ja demokraatia eest võitluse kuulutajana.

Läbi imbunud kommunismi ideedest, toovad nõukogude kunst ja kirjandus inimkonnale helge õiguse, näitavad nõukogude inimese õilsat kuju, loovad kunstilisi väärtusi, mis on väärilised stalinlikule ajastule — kommunismi ülesehitamise ajastule.

Oma kõnes Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 31. aastapäeva puhul ütles seltsimees Molotov: „Teatagu endast selline kapitalistlik riik, kes tahaks Nõukogude Liiduga võistelda oma maa kultuuri tõstmise alal!”¹

Töötava rahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõus Nõukogude Liidus on sotsialismi arenemise seadus. On täide läinud suure Lenini ennustavad sõnad, mis ta ütles 1918. aastal:

„Varem kogu inimhõimustus, kogu ta geenius lõi ainult selleks, et anda ühtedele kõik tehnika ja kultuuri hüved, teised aga jätta ilma kõige hädavajalikumast — haridusest ja arenemisest. Praegu aga kõik tehnika imed, kõik kultuuri võidud saavad üldrahvalikuks omandiks, ja nüüdsest peale ei saa inimhõimustust ja -geeniust kunagi muuta rõhumise vahendiks, ekspluateerimise vahendiks.”²

Nõukogude sotsialistlik kultuur on miljoniliste töötavate hulkade kultuur, kes oma kangelasliku tööga ehitavad kommunistlikku ühiskonda. Sotsialistliku kultuuri ideeliseks aluseks on marksismi-leninismi surematu õpetus, teravaim ideeline relv võitluses usupimedusega.

Meie maa tähtsaimaks võiduks on nõukogude inimeste,

¹ V. M. Molotov, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 31. aastapäev, Tallinn, 1948, lk. 15.

² V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 436 (v. k.).

oma sotsialistliku kodumaa tuliste patriootide uus vaimne pale ja ideeline kasv.

„Me ei ole enam need venelased, kes me olime enne 1917. aastat, ja Venemaa ei ole meil enam sama, ning iseloomgi on meil teine. Me oleme muutunud ja kasvanud koos nende suurte ümberkujundamistega, mis meie maa ilme põhiliselt ümber on muutnud.“¹

Lenini-Stalini partei kasvatas nõukogude inimestele uued moraalsed omadused. Nendeks uuteks omadusteks, mis iseloomustavad nõukogude inimese, uue, kommunistliku ühiskonna ehitaja moraalselt palet on: selgus ja kindlus töös rahva hüvanguks, kartmatus lahingutes ja halastamatus rahvavaenlaste vastu, ennastsalgav ustavus Lenini-Stalini partei ideedele, ustavus rahva vastu, vankumatus ja eneseohverdamine võitluses kommunismi eest, tarkus keeruliste küsimuste lahendamisel, õiglus ja ausus, sotsialistlik suhtumine töösse, uhkus oma kodumaa, oma rahva üle, kes ehitab kommunistlikku ühiskonda.

USULISTE IGANDITE VÕITMISE TEEDE

Usuliste eelarvamuste ja meie kodumaa rahvaste vaimse rõhumise vastu kiriku poolt võideldi juba kaua enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni.

Kõik eesrindlikud vene õpetlased, kirjanikud, luuletajad, ühiskonnategelased esinesid tuliste võitlejatena vaba, eesrindliku teadusliku mõtte eest, inimese vabastamise eest ekspluaatimisest ning usu ja kiriku vaimsest rõhumisest.

Kirjanik-revolutsionäär, oma kodumaa tuline patrioot A. N. Radištšev oli esimene, kes XVIII sajandil võttis terava kriitika alla kiriku ja religioosse ideoloogia kui teaduse ja vabamõtlemise surmavaenlase. Radištšev paljastab kiriku ja isevalitsuse huvide ühtsust, nende liitu rahvaste rõhumisel. Oodis „Priius“ ta kirjutab:

Tsaar usu eest on ikka valves,
usk tsaari toetab oma palves —
koos ühiskonda rõhuvad.
Üks püüab mõistust ära süüa
ja teine tahet maha lüüa —
üldhuvel' hammast ihuvad.

¹ A. A. Ždanov, Kõne ajakirjade „Zvezda“ ja „Leningrad“ kohta. „Looming“, 1946 (oktoober-november), lk. 1122.

Kirikut, mis levitas võhiklikke kujutlusi maailma „loomisest“, kirjeldas Radištšev hirmsa ja vastiku koletisena:

See koletis on vastik, õudne,
kui hüdral sada pead on tal...
Vaid pimedust ta kõikjal külvab
ja petab, meelitab ning salvab,
meid käsib usku' pimesi.

Töötava rahva võitlust isevalitsuse vastu ei kujuta Radištšev ette ilma tema vabanemiseta kiriku vaimse surve alt.

Suur vene kriitik ja filosoof V. G. Belinski, kes andis kogu elu oma rahva teenimisele, nimetas kirikut „ebavõrdsuse kaitsjaks, võimu meelitajaks, inimestevahelise vennalikkuse vaenlaseks ja tagakiusajaks“. Belinski pidas võitlust kiriku vastu võitluseks despotismi ja pärisorjuse vastu.

Venemaa, nagu ütles Belinski, ei vaja kirikut ega usku, vaid tsivilisatsiooni ja hariduse arendamist. Venemaa, kirjutab ta, „ei vaja jutlusi (küllalt on ta neid kuulanud!) ega palveid (küllalt on ta neid korranud!), vaid rahva seas inimväärikuse tunde ärkamist, mis on nii mitu sajandit olnud kadunud poris ja rämpsus, õigusi ja seadusi, mis ei ole kooskõlas mitte kiriku õpetusega, vaid terve mõistusega ja õiglusega, ja nende võimalikult ranget täitmist“.¹

Revolutsionäär ja kirjanik A. I. Herzen, kes väsimatult võitles isevalitsuse ja pärisorjuse vastu, nimetas kirikuteenreid „kurjategijateks rahva vastu“. Terves reas artiklites paljastab Herzen kiriku sidet tsarismi politseiaparaadiga.

Artiklis „Väljakaevatud piiskop, enne-veeuputusaeagne valitsus ja petetud rahvas“ kirjutab Herzen vihaseid ridu rahva timukate — sandarmite ja kirikutegelaste vastu, kes irvitavad nende poolt rõhutud ja paljaksröövitud rahvaste üle.

„... Oh, kui mu sõnad suudaksid jõuda sinuni, Venemaa töötaja ja kannataja!...“ kirjutab Herzen, „kui jõuaks sinuni mu hääl, kuidas ma õpetaksin sind põlgama sinu vaimseid pastoreid, kes on pandud sinu üle Peterburi sinodi ja sakslasest tsaari poolt. Sa ei tunne neid, sind on petnud nende preestrirüü, sa oled segadusse aetud nende evangeeliumi sõnaga, — on aeg neid välja tuua päevavalgele!“²

Vene rahva silmapaistev poeg revolutsionäär-demokraat N. G. Tšernõševski, paljastades tsaari-Venemaa rahvavaenu-

¹ V. G. Belinski, Teosed, 3. kd., 1948, lk. 708 (v. k.).

² A. I. Herzen, Teosed, XI kd., 1919, lk. 194 (v. k.).

likku korda, näitas seejuures, et kirikuteenrite poolt rahvale määratud religioossed õpetused on alati mõeldud olemasoleva korra teenimiseks.

Asketismi jutlustamise eesmärk, ütles Tšernõševski, seisab selles, et tuupida õnnetuile ja näljaseile mõtet, et nad peavad alati olema näljas ja tundma rõõmu selle üle, et säärane on nende saatus.

Parimad traditsioonid võitluses usu vastu, rahvahulkade vaimse rõhumise ja vägivaldliku vastu kodanike südametunnistuse kallal võttis üle bolševike partei, oma kodumaa tõeliste revolutsionääride ja patriootide partei.

Bolševike partei, tema loojad ning juhid Lenin ja Stalin käsitasid südametunnistuse vabadust kui poliitiliste vabaduste lahutamatu osa, mille eest võitleb revolutsiooniline proletariaat.

1903. aastal artiklis „Kehvtalurahvale“ kirjutas V. I. Lenin, et sotsiaaldemokraadid nõuavad „... et igapähe oleks täielik õigus täiesti vabalt ükskõik missugust usku tunnistada“.¹ Sotsiaaldemokraadid, märkis Lenin edasi, nõuavad ebaõiglaste, vägivaldsete ja häbiväärsete seaduste tühistamist, mis rõhuvad südametunnistuse vabadust.

„Mitte ühelgi tšinovnikul ei tohi olla isegi õigust küsida keda tahes tema usu järele: see on südametunnistuse asi ning keegi ei tohi end sellesse segada. Ei tohi olla ühtki „valitsevat“ usku või kirikut. Kõik usud, kõik kirikud peavad seaduse ees võrdsed olema. Mitmesuguste uskude vaimulikkudele võivad anda ülalpidamist need, kes neisse uskudesse kuuluvad, riik aga ei pea riigi rahaga toetama mitte ühtegi usku, ei pea ühelegi vaimulikule ülalpidamist andma, ei õigeusuliste, raskolnikute, sektantide ega mingisuguste teiste uskude vaimulikkudele.“²

Proletariaadi revolutsioonilise võitluse kõige pingelisemal momendil 1905. aastal esines V. I. Lenin artikliga „Sotsialism ja usk“, kus ta selgelt esitas bolševistliku arusaamise südametunnistuse vabaduse küsimuse kohta. Riik ei pea ennast vahele segama kodanike usu küsimusse. Uskuda või mitte uskuda jumalat — see on iga inimese südametunnistuse asi. V. I. Lenin näitas, et riik ei pea tunnistama mingisugust usku ametlikuks ega pea sellele andma materiaalselt toetust. Riigi suhtes peab usk olema kuulutatud kodanike eraasjaks.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 6. kd. Tallinn, 1952, lk. 365.

² Sealsamas, lk. 365—366.

„Vene revolutsioon,“ kirjutas V. I. Lenin, „peab teostama selle nõudmise kui poliitilise vabaduse vajaliku koostusosa.“¹

Oleks naiivne mõelda, et südametunnistuse vabadust võib saada mõisnike ja kapitalistide võimutsemise tingimustes.

Nii kaua kui eksisteerib kapitalistlik kord, pole mõeldav südametunnistuse vabadus. Usk on olnud ja jääb ekspluataatorlike klasside vaimseks relyaks. Tõeline ja täielik südametunnistuse vabadus on võimalik ainult kapitalismi hävitamisega ja poliitilise võimu kättevõitmisega proletaariaadi poolt.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon koos ekspluataatorite majandusliku ja poliitilise võimu hävitamisega ei jätnud kivi kivi peale kõigist tsaari seadustest, mis vägistasid ja rõhusid rahva vaimset elu.

1918. aasta veebruaris kirjutas Venemaa Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu esimees V. I. Lenin alla kiriku riigist ja kooli kirikust lahutamise dekreedile. Dekreedis oli näidatud, et kirik lahutatakse riigist. Vabariigi piirides on keelatud välja anda ükskõik missuguseid kohalikke seadusi või määrusi, mis kitsendaksid või piiraksid südametunnistuse vabadust, või annaksid kodanikele mingisuguseid eeliseid või eesõigusi nende usulise kuuluvuse järgi.

Iga kodanik võib tunnistada ükskõik missugust usku või mitte mingisugust usku. Igasugused õiguse kitsendused, mis on seotud ükskõik missuguse usu või mitte mingisuguse usu tunnistamisega, tühistatakse.

Kõigist ametlikest aktidest kõrvaldatakse igasugused andmed kodanike usulise kuuluvuse või mittekuuluvuse kohta. Dekreedi kohaselt on kõigis riiklikes ja ühiskondlikes, samuti eraõppeasutustes, kus õpetatakse üldhariduslikke aineid, usuõpetuse õpetamine keelatud.

Kirikust lahutamine riigist ja kooli lahutamine kirikust tähendab Nõukogudemaa kodanike südametunnistuse vabaduse täielikku teostamist.

Nõukogude riik kindlustab meie maa kodanikele täieliku südametunnistuse vabaduse ja usukultuste toimetamise vabaduse. Stalinliku Konstitutsiooni paragrahv 124 lausub: „Kodanike südametunnistuse vabaduse kindlustamiseks on NSV Liidus kirik riigist ja kool kirikust lahutatud. Kõigil kodanikel on usukultuste toimetamise vabadus ja usuvastase propaganda vabadus.“ Usuvastase propaganda vabadus on südame-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 10. kd. Tallinn, 1952, lk. 66.

tunnistuse vabaduse lahutamatu osa. Nõukogude seadusandlus kaitseb kodanikke igasuguste katsete eest ükskõik kelle poolt südametunnistuse vabadust piirata.

Südametunnistuse vabadus on välja kuulutatud ka rahvademokraatia maades. Näiteks Ungari Rahvavabariigi konstitutsiooni § 54 lausub:

„1. Ungari Rahvavabariik kindlustab kodanikele südametunnistuse vabaduse ja usukultuste toimetamise vabaduse.

2. Südametunnistuse vabaduse kindlustamise eesmärgil Ungari Rahvavabariik lahutab kiriku riigist...“

Bulgaaria Rahvavabariigis kindlustatakse, vastavalt konstitutsioonile, kodanikele „südametunnistuse ja usutunnistuse vabadus, samuti usutalituste toimetamise vabadus.

Kirik on riigist lahutatud“.

Tšehhoslovakkia Vabariigi konstitutsioonis on öeldud:

„Igaühel on õigus eraviisiliselt või avalikult tunnistada mistahes usku või usku mitte tunnistada.“

Albaania Rahvavabariigi konstitutsiooni kohaselt „kõigile kodanikele kindlustatakse südametunnistuse ja usutunnistuse vabadus.

Kirik on riigist lahutatud“.

Järjekindlalt teostatakse südametunnistuse vabadust ka teistes rahvademokraatia maades.

Väide — usk on riigi seisukohalt eraasi — ei tähenda riigi täielikku ükskõiksust ja leplikkust kõigega, mis võib olla kaetud jumala nimega.

Nõukogude valitsuse dekreedis kiriku riigist ja kooli kirikust lahutamise kohta on p. 5 ja 6 näidatud:

„Usuliste kommete vaba täitmine on kindlustatud niivõrd, kuivõrd need ei riku ühiskondlikku korda ega kahjusta Nõukogude vabariigi kodanike õigusi.

Kohalikel võimudel on õigus võtta neil juhtudel tarvitusele kõik vajalikud abinõud ühiskondliku korra ja julgeoleku kindlustamiseks.

Keegi ei või oma usulistele vaadetele toetudes kõrvale hoiduda kodanikukohuste täitmisest.“

Riiklikud organisatsioonid, kool, poliithariduslikud asutused teevad suurt kasvatuslikku tööd elanikkonna seas. Nõukogude inimeste kasvatuse ideeliseks aluseks on marksism-leninism.

Meie maal on kirik riigist lahutatud. Nõukogude inimese jaoks on usk eraasi. Kuid bolševike partei seisukohalt, kes

kasvatav töötavat rahvast ainukese teadusliku, materialistliku maailmavaate vaimus, ei ole usk eraasjaks.

Vastu vaieldes menševikele ja teistele oportunistidele, kes loobusid usuvastasest propagandast ja seletasid, nagu tähendaks väide — usk on eraasi — sotsiaaldemokraatide loobumist võitlusest papimeelsuse vastu, kirjutas Lenin 1905. aastal artiklis „Sotsialism ja usk“: „Sotsialistliku proletariaadi partei seisukohalt ei ole usk eraasi. Meie partei on tööliklassi vabastamise eest võitlevate teadlike, eesrindlike võitlejate ühing. Selline ühing ei või ega tohi suhtuda ükskõikseltsusulistele võitluste näol esinevasse ebateadlikkusse, hari- matusse või vaimupimedusse.“¹

Bolševike partei kasvas ja karustus lepitamatus võitluses töötava rahva kõigi ja igasuguste vaenlaste vastu, ta kujundas oma teadusliku maailmavaate, lükates ümber ja purustades idealismi, papimeelsust — kõike seda, mis kiskus proletariaati tagasi.

Kogu meie partei ajalugu on proletariaadile vaenuliku kodanliku ideoloogia, sealhulgas ka tema usuliste vormide vastase järjekindla ja lepitamatu võitluse eredaks näiteks.

Seltsimees Stalin, selgitades partei poliitikat usu suhtes, kirjutas 1913. aastal: „Sotsiaaldemokraatia protesteerib alati katolitsismi ja protestantismi tagakiusamise vastu, ta kaitseb alati rahvaste õigusi tunnistada mistahes usku, kuid samal ajal agiteerib ta, proletariaadi õigesti mõistetud huvidest lähtudes, nii katolitsismi kui protestantismi ja õigeusu vastu selleks, et saavutada sotsialistliku maailmavaate võitu.

Ja ta teeb seda seepärast, et protestantism, katolitsism, õigeusk jne. kahtlemata „on vastuolus“ programmi „täpse mõttega“, s. o. proletariaadi õigesti mõistetud huvidega.“²

Võitlust usu vastu vaatas bolševike partei alati kui proletariaadi üldise klassivõitluse lahutamatu osa ekspluataatorliku korra vastu.

Reaktsiooni süngedel aastatel, mis järgnesid revolutsiooni kaotusele 1905. aastal, kui vene kontrrevolutsiooniline kodanlus, võideldes revolutsiooniliste ideede vastu, levitas erilise hoolega idealismi ja usupimedust, oli bolševike partei ainuke, kes säilitas oma võitlusvõime ning astus julgelt välja reaktsioonilise ja rahvale vaenuliku idealismi ja usu vastu.

Heleda kiirena, mis tungis läbi mustsajalise reaktsioonipimeduse ja näitas töötavale rahvale teed võidule eksplua-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 10. kd., Tallinn, 1952, lk. 66.

² J. V. Stalin, Teosed, 2. kd. Tallinn, 1952, lk. 347.

taatorite üle, oli Lenini teos „Materialism ja empiriokrititsism“ ja seltsimees Stalini töö „Kas anarhism või sotsialism?“.

Neis teostes bolševike partei juhid, kaitstes ja arendades edasi bolševike partei teoreetilist alust, dialektilist materialismi, paljastasid usu ja idealismi reaktsioonilist olemust, kogu revolutsiooni endiste kaasajooksikute, kes endid silmakirjalikult nimetasid marksistideks, katsete alatust lepitada parteid idealismi ja usuga.

Lenin näitas, et igasugune, isegi kõige heatahtlikum jumala idee kaitsmine või õigustamine on reaktsiooni õigustamine.

„... Igasugune usuline idee, igasugune idee igasugusest jumalakesest, isegi igasugune koketeerimine jumalakesega on kirjeldamatu alatus...“¹ kirjutas Lenin.

1909. aastal kirjutas Lenin kaks artiklit: „Töölispartei suhtumisest ususse“ ja „Klassid ja partei suhtumises ususse ja kirikusse“. Neis artiklites õpetas Lenin parteid pidama lepitamatut ideelist võitlust usu vastu.

Võitlus reaktsioonilise vaimulikkonna vastu ja bolševike partei kasvatuslik töö usuliste igandite kõrvaldamisel töötava rahva teadvusest omandas laialdase ulatuse pärast Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni. Sotsialistlik revolutsioon hävitas ekspluataatorlike klasside majandusliku ja poliitilise ülevõimu, vabastas töötava rahva vaimsest rõhumisest. Kodanliku ideoloogia võimutsemise likvideerimine ei tähendanud veel selle ideoloogia täielikku likvideerimist miljonite töötajate teadvuses, harjumustes, tavades ja igapäevases elus. Enamik nõukogude inimesi on jäädavalt eemaldunud usust ja ebausust. Kuid on veel osa inimesi, kes ei ole ennast lahti öelnud usulistest eelarvamustest ja usub kõikvõimalikesse imedesse.

On teada, et inimeste teadvus jääb oma arenemises maha ühiskonna materiaalse elu tingimustest, töö tingimustest. Inimesed ei saa korraga lahti öelda vaadetest, arusaamistest, harjumustest ja eelarvamustest, mis on sajandite vältel ekspluataatorlike klasside poolt nende ajudesse tuubitud ja mida kasvasid vana ühiskonna enda tingimused.

„Inimeste teadvus,“ õpetab seltsimees Stalin, „jääb oma arenemises maha inimeste majanduslikust seisundist. Kodanlike vaadete igandid säilivad sellepärast nüüd ja tulevikuski

¹ V. I. Lenin, Teosed, 35. kd., lk. 89 (v. k.).

inimeste teadvuses, kuigi majanduses on kapitalism juba likvideeritud.“¹

Kodanluse ideoloogia jäänused avalduvad kõige mitmekesisemal kujul. Uksikute inimeste juures avalduvad nad tööse mitte sotsialistlikult suhtumise näol. Kogu nõukogude rahva ennastalgava töö kõrval võib veel kohata logardit, loodrit, liigkasuvõtjat, inimest, kes suhtub ükskõikselt sotsialistliku tootmise huvidesse. Võib veel kohata inimesi, kes ei pea häbistavaks ronida riigi tasku kallale, omastada endale rahva vara.

On veel säilinud kodanliku ideoloogia jäänuseid suhtumises naisesse, perekonnasse, lastesse, orjalikus kummardamises välismaise ees, kodanliku kosmopolitismi ideede propageerimises.

Nõukogude inimeste teadvuses veel säilinud hulgaliste kodanliku ideoloogia igandite seas on eriline koht usulistel eelarvamustel, kuna need oma elujõulisuse ja mõjuga elustavad teisi igandeid.

Kodanliku ideoloogia igandite, sealhulgas ka usuliste eelarvamuste jõud ja visadus peitub miljoniliste rahvahulkade harjumuse jõus. Neid harjumusi ei saa otsekohe, administratiivkorras hävitada. Kapitalismi igandite kõrvaldamine inimese teadvusest on pikaajaline protsess, mis sisaldab endas uue, sotsialistliku ideoloogia karmi võitlust vana, kodanliku ideoloogia, vanade harjumuste, kommete ja vaadete vastu.

Vanalt korralt päritud kapitalismi igandid on jõuks, mis pidurdab meie ühiskonna arenemist.

Kommunistlik partei osutab suurt tähelepanu töötavate hulkade kommunistlikule kasvatusale ja võitlusele vana ühiskonna igandite vastu inimeste teadvuses.

Uue, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise protsessis puhastub inimese teadvus kiiresti kodanliku ideoloogia igandest.

V. I. Lenin ütles, et proletariaadi tõeline kasvatus ei või olla eraldatud võitlusest kommunismi eest. „... Ainult võitlus avab talle tema jõu ulatuse, laiendab tema silmaringi, tõstab tema võimeid, selgitab tema mõistust, kujundab tema tahte.“²

Jagu saada kapitalismi igandest, tähendab võitu saada oma loidusest, lodevusest, väikekodanlikust egoismist ja teis-

¹ UK(b)P ajalugu. Lühikursus. Tallinn, 1952, lk. 291.

² V. I. Lenin, Teosed, 23. kd., lk. 233 (v. k.).

test harjumustest ja kommetest, mis pärandas meile kapitalism.

Arvestades usu kui kodanliku ideoloogia ühe kõige elujõulisema igandi reaktsioonilist osa, teeb kommunistlik partei väsimatult tööd töötava rahva usuvastase kasvatuse alal.

Partei VIII kongressi otsustes „Poliitilisest propagandast ja kultuur-hariduslikust tööst maal“ rõhutati võitluse tugevdamise vajadust reaktsioonilise vaimulikkonna kontrevolutsioonilise tegevuse vastu ja näidati administreerimise kahjulikkust kasvatuslikus, usuvastases töös.

Partei X kongress nõudis oma otsuses usuvastase propaganda tugevdamist meie maa töötava rahva seas.

Partei XII kongressi otsustes „VKP tööst maal“ näidati üksikasjaliselt, missuguseid meetodeid peavad parteiorganisatsioonid tarvitama usuliste eelarvamuste kõrvaldamise töös.

„On vajalik,“ öeldakse kongressi resolutsioonis, „kestev, järjekindel, plaanikohane töö loodusnähtuste materialistliku käsituse levitamisel, mitte lubades usklike usuliste tunnete haavamist toorete administratiivsete mõjutamisvahenditega...“¹

Partei XVI kongressi otsustes seltsimees Stalini ettekande kohta on märgitud, et „partei peab tugevdama ja arendama tähelepanuväärseid edusamme, mis on tehtud hulkade vabastamisel usu reaktsioonilisest mõjust“.²

Partei XVIII kongressi otsusega on kommunistlik kasvatus, kapitalismi igandite kõrvaldamine inimeste teadvusest esitatud partei ja rahva ühe otsustavama ülesandena.

1944. aastal, sõjaperioodil kohustus UK(b)P Keskkomitee oma määruses „Teadusalase selgitustöö organiseerimisest“ parteiorganisatsioone laialdaselt arendama loodusteaduslike teadmiste ja materialistliku maailmavaate propagandat. Selle propaganda ülesanne seisab selles, et anda loodusnähtustele materialistlik seletus, selgitada teaduse, tehnika ja kultuuri saavutusi.

Kõik UK(b)P Keskkomitee otsused ideoloogiliste küsimuste kohta, mis on vastu võetud sõjajärgsel perioodil, osutavad vajadusele igati tugevdada tööd töötajate kommunistlikul kasvatamisel ja kapitalismi igandite kõrvaldamisel nende teadvusest.

¹ UK(b)P kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, I osa, lk. 521 (v. k.).

² Sealsamas, II osa, lk. 400 (v. k.).

„Partei,“ ütleb seltsimees Stalin, „ei saa usu suhtes erapooletu olla ja ta teeb usuvastast propagandat kõigi usuliste eelarvamuste vastu, sest ta kaitseb teadust, usulised eelarvamused käivad aga teadusele vastu, sest igasugune usund on midagi vastandlikku teadusele.“¹

Usulised igandid ei lase usklikel inimestel õieti mõista ühiskonna elu ja looduse nähtusi ja neid ära kasutada oma praktilises tegevuses.

Usklik inimene näiteks arvab, et hea või halb viljasaak oleneb jumala tahtest, ja selle asemel, et ära kasutada agroomia ja põllumajandustehnika saavutusi võitluses stiihliste nähtustega, seisab ta tegevusetult, sageli aga palub jumalat, et see vihma saadaks.

Tänapäeva imperialistlik reaktsioon püüab kõigi jõudude ja vahenditega elustada ja tugevdada kodanliku ideoloogia igandeid nõukogude inimeste teadvuses, mürgitada neid individualismi, pessimismi, oma jõusse mitteuskumise mürgiga ja sellega õõnestada kommunismi edukat ülesehitamist.

„Kõik obskurantismi ja reaktsiooni jõud,“ ütles seltsimees Ždanov, „on tänapäeval seatud marksismivastase võitluse teenistusse. Uuesti on toodud päevavalgele ja võetud kodanliku filosoofia kui aatomi- ja dollaridemokraatia teenri relvastusse papimeelsuse ja usuliste eelarvamuste kulunud sõjariistad: Vatikan ja rassiteooria; jultunud natsionalism ja vananenud idealistlik filosoofia; müüdav kollane ajakirjandus ja demoraliseerunud kodanlik kunst.“²

Et paralüseerida rahvusvahelise reaktsiooni katseid elustada usulisi eelarvamusi, on vaja pidevalt töötada nõukogude inimeste kasvatamisel teadusliku, materialistliku maailmavaate vaimus, sisendada neile vankumatut kindlust kommunismi möödapääsematus võidus.

Lenini-Stalini partei õpetab meid, et usuliste igandite kõrvaldamisel ei tohi lubada tegevust, mis haavaks usklike tundeid. Administreerimise teel või usukommete keelamisega ei saa inimeste teadvusest välja juurida kodanliku ideoloogia igandeid, sealhulgas ka usulisi igandeid.

F. Engels naeruvääristas teravalt saksa filosoofi-idealisti Dühringit, kes oma abstraktsetes ja segastes projektides ühiskonna ümberehitamise kohta tegi ettepaneku hävitada

¹ J. V. Stalin, Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950, lk. 129.

² A. A. Ždanov, Diskussioonil peetud kõne G. F. Aleksandrovi raamatu „Lääne-Euroopa filosoofia ajalugu“ puhul (24. juunil 1947). Tallinn, 1952, lk. 28.

inimeste religioossed uskumused viimaste karmi keelamise teel. Säärane meetod, ütles Engels, ei võimalda usu hävitamist, vaid kroonib teda „... märtri aupaistega ja kindlustab talle sellega veel pikema kestuse“.¹

Lenini-Stalini partei õpetab meid töötama visalt ja püsivalt töötava rahva usuvastase kasvatamise alal, mitte laskuma avantüüridesse, nagu usu keelamine jne.

Lenin rõhutas, et usu vastu on vaja võidelda ainult ideelise relvaga.

„Usuliste eelarvamuste vastu,“ ütles V. I. Lenin, „peab võitlema äärmise ettevaatusega; suurt kahju tekitavad need, kes selles võitluses haavavad usulisi tundeid. On vaja võidelda propaganda teel, valgustamise teel.“²

Kommunistliku partei programmis on näidatud, et hulkade ateistlikul kasvatamisel tuleb vältida usklike igasuguste usuliste tunnete haavamist. Seda partei programmi nõudmist on korduvalt rõhutatud partei kongresside otsustes. Partei XII kongressi poolt vastuvõetud resolutsioonis „Usuvastase agitatsiooni ja propaganda olukorrast“ on näidatud, et „sihilikult jämedad võtted... ei kiirenda, vaid raskendavad töötavate hulkade vabanemist usulistest eelarvamustest“.³

Oma otsustes partei XIII kongress nõudis kommunistidelt ja kõigilt ühiskondlikelt organisatsioonidelt „... otsustavalt likvideerida ükskõik missugused katsed võidelda usuliste eelarvamuste vastu administratiivsete võtetega, nagu kirikute, mošeede, sünagoogide, palvemajade jne. sulgemine. Usuvastane propaganda maal peab seisma selles, et materialistlikult selgitada neid looduse ja ühiskondliku elu nähtusi, millega talupoeg kokku puutub...“

Eriti tähelepanelikult tuleb jälgida seda, et mitte haavata uskliku usulisi tundeid, mida saab võita ainult väga pika, aastaid ja aastakümneid kestva selgitustööga.“⁴

Stalinliku Konstitutsiooni projekti üldrahvaliku arutamise perioodil tehti ettepanek, et Konstitutsiooni võetakse paragrahv, mis keelaks ära usukultuste toimetamise meie maal.

Oma kõnes Erakorralisel VIII Üleliidulisel Nõukogude Kongressil Konstitutsiooni projektist ütles seltsimees Stalin: „Edasi tuleb parandus Konstitutsiooni projekti 124. para-

¹ K. Marx ja F. Engels, Teosed, XIV kd., lk. 324 (v. k.).

² V. I. Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 161 (v. k.).

³ ÜK(b)P kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, I osa, lk. 514—515 (v. k.).

⁴ Sealsamas, lk. 595.

grahvile, mis nõuab selle muutmist selles suunas, et usutalituste täitmine ära keelata. Ma arvan, et see parandus tuleb tagasi lükata kui meie Konstitutsiooni mõttele mitte vastav.“¹

Usutalitusi keelata ei ole raske, see aga ei kiirenda usuliste igandite kõrvaldamist, vaid vastupidi, tunduvalt elustab neid. Pealegi piiraksid säärased keelud südametunnistuse vabadust — meie nõukogude sotsialistliku demokraatia koostusosa.

Ei tohi hetkekski unustada, et usuliste igandite kandjaiks on töötav rahvas, meie kodumaa patrioodid, uue, sotsialistliku elu ehitajad, kes ei ole veel jõudnud vabaneda vana teadvuse iganditest.

On vajalik suur, kannatlik, kõrgeideeline kasvatustöö, mis aitaks töötavat rahvast igaveseks vabaneda kodanliku ideoloogia igandeist, sealhulgas ka usulistest eelarvamustest.

Kommunistliku partei otsused, suurte juhtide Lenini ja Stalini näpunäited usuliste igandite kõrvaldamise teede ja meetodite kohta on kogu meie tegevuse võitlusprogrammiks sel alal.

Et ateistlik propaganda oleks kõige arusaadavam ja mõjuvam, on vaja hoolikalt arvestada konkreetset olukorda, rahvuslikku omapära, elanikkonna soolist ja vanuselist koosseisu, teatud piirkonnas levinud usuliste eelarvamuste iseloomu jne.

Kasvatustöös, mis on suunatud usuliste igandite kõrvaldamiseks, tuleb arvestada usuliste organisatsioonide tänapäeva vorme ja tegevuse meetodeid meie maal.

Praegustes tingimustes usulised organisatsioonid, et levitada oma mõju usklikele, igati kohanevad nõukogude inimeste tunnetele ja meeleoludele.

Noorsoo kirikusse meelitamiseks loovad usukultuse teenrid suuri koore, värbavad sinna heade häälega kooriliikmeid, korraldavad kontserte väljaspool jumalateenistuse aega jne.

Muhamedi usu teenrid püüavad igati tõlgitseda usulisi kombeid ja pühi kui rahvuslikke.

Erilist painduvust praeguse aja tingimustega kohanemiseks näitavad sektantide kogudused. Iga oma liiget kohustab kogudus tegema usulist propagandat.

Kogu usuliste organisatsioonide tegevust võib paralüüserrida ainult hästi korraldatud, kõiki töötajaid haarava kasvatustööga, materialistliku maailmavaate süstemaatilise ja

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 500.

sügavalt ideelise propagandaga. Teaduslik-ateistlikul propagandal peab olema võitlev, ründav iseloom. Ta on kutsutud paljastama usulise ideoloogia teadusevastast, reaktsioonilist olemust, tema vastandlikkust kommunismile.

Ateistlikus propagandas õpetas suur Lenin kasutama kõige mitmekülgsemat materjali mitmesugustelt teaduse ja elu aladelt, lähenema usklikele „... nii ja teisiti, et neis huvi tekitada, äratada neid usulisest unest, raputada neid igast küljest, kõige mitmekesisemate võtetega jne.“¹

UK(b)P Keskkomitee oma otsuses „Teadusalase selgitustöö organiseerimisest“ näitas üksikasjaliselt ära teadusalase selgitustöö teostamise vormid ja meetodid. Elanikkonna seas, on öeldud selles otsuses, eriti maal, tuleb laialdaselt praktiseerida loengute organiseerimist, vestluste läbiviimist ning populaarsete brošüüride ja artiklite ühislugemist maailma ehituse, Päikese ja Maa tekkimise, peamiste astronoomiliste nähtuste, elu tekkimise ja arenemise, inimese tekkimise, inimese kehaehituse, haiguste põhjuste ja nendega võitlemise, põllumajanduse ja loomakasvatuse teaduslike põhialuste, viljasaakide ja loomakasvatuse produktiivsuse suurendamise abinõude, energia ja tema kasutamise jne. kohta.

Loengud loodusteaduslikel teemadel peavad olema populaarsed ja ühtlasi täielikult vastama tänapäeva teaduse tasemele; loenguid ja vestlusi tuleb illustreerida näitliku materjaliga, plakatitega, diapositiividega, kaartidega, eksponaatidega jne.

Koos teadusalase selgitustööga on vaja laiemalt ja julgemalt kaasa tõmmata ühiskondlikku ellu töötajaid, kes ei ole veel jõudnud vabaneda usulise ideoloogia igandeist.

Meie kodumaa eesrindlikud inimesed, kasutades kõiki ideelise kasvatuse vahendeid, on kutsutud kommunismi ülesehitamisel abistama neid seltsimehi, kes ei ole vabanenud usulise ideoloogia igandist, et nad omandaksid ainsa teadusliku maailmavaate — marksismi-leninismi.

Nõukogude inimestel, kes on vabanenud kapitalismi igandeist, sealhulgas ka usulistest eelarvamustest, on kergem võidelda meie kodumaa edasise õitsengu eest, tarbeesemete külluse loomise eest, mis on vajalik meie edukaks liikumiseks teel kommunismile.

Võitlus marksistlik-leninliku maailmavaate eest, kodanliku ideoloogia igandite kõrvaldamise eest on võitlus kommunistliku ühiskonna eduka ülesehitamise eest.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 33. kd., lk. 204 (v. k.).

SISUKORD

Religioosete uskumuste tekkimise ajaloolised tingimused . . .	4
Usk kui töötajate vaimse rõhumise tööriist, ekspuataatorliku korra kaitsja	12
Usk ja kommunism on lepitamatud	25
Usuliste igandite võitmise teed	46

Toimetaja H. Seping
Tehniline toimetaja E. Ridala
Korrektorid V. Tui ja
V. Kuresson

Ladumisele antud 5. II 1953.
Trükkimisele antud 12. III 1953.
Trükiarv 5000. Paber 54×84, 1/16.
Trükipoognaid 3,75. Formaadile
60×92 kohaldatud trükipoognaid
3,08. Arvutuspoognaid 3,71.
MB-03411. Tellimise nr. 770.
Trükikoda „Kommunist“,
Tallinn, Pikk tn. 2.

На эстонском языке.

Hind 70 kop.

70 kop.

A-19557

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00357961 4